

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Три века Карловачке митрополије

Излази 1. и 15. у месецу

Број 1120 Цена 90 динара 2,5 КМ 15. новембар 2013. године

ISSN 0555-0114
9770555011004

православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

Званични пријеми

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 29. октобра 2013. у Патријаршији српској у Београду г. Вању Удовичића, министра омладине и спорта у Влади Републике Србије.

Патријарх српски Г. Иринеј примио је 4. новембра 2013. у Српској Патријаршији у Београду представнике града Београда: г. Ненада Матића, секретара за социјалну заштиту, г. Дарка Божића, члана Градског већа и гђу Јадранку Гвозденовић, помоћника секретара за социјалну заштиту града Београда. Пријему су присуствовали и г. Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама Владе Републике Србије и јереј Владимир Марковић, секретар Верског доброврног старатељства.

У присуству Његове Светости потписан је Споразум о сарадњи између Градског секретаријата за социјалну заштиту и Верског доброврног старатељства.

Градски секретаријат за социјалну заштиту организује рад народних кухиња на територији Београда и свакодневно обезбеђује бесплатан оброк за 13.800 људи.

На молбу ВДС-а одлучили су да део оброка донирају за потребе новооснованих пунктора црквене кухиње. Храна ће у посебним хигијенским условима бити преузимана данима када Црква не прописује пост и дистрибуира на до крајњих корисника.

Сви гладни и сиромашни људи који своје законско право на бесплатан оброк желе да остваре преко Центара за социјални рад, док се административна процедура прописана законом не спроведе – моћи ће да се хране у црквеним кухињама ВДС-а.

Истога дана, 4. новембра 2013, Његова Светост је примио г. Мајиба Фахима Поура, амбасадора Ирана у Србији, са сарадницима.

Патријарх Српски је примио 7. новембра 2013. у Патријаршији српској у Београду г. Ивана Мркића, министра спољних послова у Влади Републике Србије.

Прослава Свете Петке

Поводом храмовне славе Патријарх српски Г. Иринеј служио је 28. октобра 2013. Свету Архијерејску Литургију у Цркви Свете Петке на Чукаричкој падини.

Његовој Светости саслуживали су Епископ рашко-призренски Г. Теодосије,protoјереји-стасије – Бранко Митровић, Драги Радовановић, Србољуб Јоцковић, Славко Божић, protoјереј Милан Лучић, јереј Предраг Продић, protoјакони – Радомир Перчевић и Стеван Рапајић, јакони – Владимира Руменић и Драган Танасијевић. Светој Литургији је присуствовао велики број верног народа. По ломљењу славског колача, Његова Светост је уручио Орден Светог Стефана Лазаревића, деспота српског, г. Оливеру Његу, оперском уметнику и професору Музичке академије у Београду, за његово несебично залагање и уложен труд на очувању православне вере, националног идентитета и културне баштине на пољу културе и мисије у нашој земљи и расејању.

На Светог Луку

Поводом храмовне славе Патријарх српски Г. Иринеј служио је 1. новембра 2013. Свету Архијерејску Литургију у Цркви Светог апостола и јеванђелисте Луке у Кошутњаку. Поред братства храма, Његовој Светости је саслуживало и свештенство других београдских цркава, што је уз велики број верних и деце, богослужењу давало посебну празничну атмосферу.

На Годишњој скупштини ВДС-а

Годишњој скупштини Верског добротворног старатељства Архиепископије београдско-карловачке, која је одржана 4. новембра 2013. у Патријаршији српској, присуствовали су Патријарх Иринеј као председник ВДС-а, г. Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама,protoјереј-ставрофор Бранко Митровић, бројни свештеници, ђакони и чланови Скупштине. Његова Светост Патријарх Иринеј прихватио је Годишњи извештај о раду ВДС-а, који је поднео секретар ВДС-а о. Владимир Марковић.

Беседећи, Патријарх је рекао: „Драго ми је да могу да поздравим вас који сте ангажовани на једном племенитом задатку којим потврђујете нашу веру. Данас није лако одвојити од наших потреба и поделити са другима то што имамо, али у томе је наша хришћанска дужност и наша хуманост. Цркву не чине зидови, Цркву чини народ. Црква је са јерархијом и благочестивим народом та која је позвана да брине о духовним али и животним потребама људи, и о души и о телу. У наше време има много потребних, многи остају без посла и зато је потребно да помажемо једни другима, то Црква благосиља.“ Првојерарх Српски је апеловао да се Црква и њени свештеници више ангажују на том пољу: „Свештеници су ти који би морали лично да се ангажују, и да ангажују своје парохијане који добро знају кога имају у парохији, тако да се та акција Цркве оживи и омасови. То није пропаганда. То је насушна потреба. Вера без добрих дела је мртва – мртва вера. Црква брине не само за духовне, него и за физичке потребе, за човека у целини. И то је део мисије Цркве.“

Извор: ВДС

Патријарх Српски – почасни грађанин Земуна

На Свечаној седници, 5. новембра 2013, одржаној поводом Дана општине Земун, Његовој Светости Патријарху српском Г. Иринеју уручено је признање – Почасни грађанин Земуна. У пратњи Патријарха Српског је био викарни Епископ липљански Г. Јован. Свечаности су присуствовале многе јавне и политичке личности Земуна и Београда, представници дипломатског кора, као и председник Србије г. Томислав Николић.

Захваљујући на признању Патријарх Српски је рекао: „Ако се искрено залажемо за своју отаџбину и народ, успех неће изостати.“ Патријарх је пожелео да општина Земун напредује, чиме ће допринети да „наша лепа отаџбина полако стаје на ноге у духовном и привредном смислу“, по ручивши да је потребно сачувати своје име, веру, културу, као и да би требало „да останемо достојни наших славних предака“.

Председник општине Земун г. Дејан Матић је рекао да је признање Патријарху уручено из најдубље захвалности за показану пажњу од прве посете Земуну, па све до недавног освећења крста за нову цркву у насељу Нова Галеника.

На свечаности је уручена и Повеља о пријатељству са кључем Земуна представницима „Свебора“ јер су, како је објаснио г. Матић, на-

ставили традицију Богојављенског пливања за крстом у Дунаву. Том приликом је такође уручено и више медаља за заслуге грађанима из области културе, уметности, здравства, привреде, угоститељства и спорта.

У склопу свечаности је приређен богат културно-уметнички програм који је завршен песмом „Тамо далеко“ коју је извео хор Николајевске цркве, а практили су их сви учесници овога програма. *Јово Бајић*

На Светог Димитрија

Његова Светост је служио 8. новембра 2013, по водом храмовне славе, Свету Архијерејску Литургију у Цркви Светог Димитрија у Новом Београду.

Патријарху је саслуживало осам свештеника и пет ђакона, а појао је хор овог храма. Пространа богоноћа која се уздиже међу новобеоградским вишеспратницама била је испуњена верним народом. После причешћа Патријарх је преломио славски колач и беседио.

Свето дело

Посмртни остаци Милунке Савић, српске хероине из балканских ратова и Првог светског рата пренети су 10. новембра 2013. у Алеју великане и положени, после 40 година од њене смрти, уз највише војне и државне почасти, интонирањем химне „Боже правде“ и почасну паљбу, на београдском Новом гробљу.

Паастосу, који је служио Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, присуствовали су, уз чланове породице и бројне грађане, и председник Србије Томислав Николић, министри Небојша Родић, Иван Мркић, Велимир Илић, Томислав Јовановић, Александар Антић и Милан Бачевић, као и начелник Генералштаба Војске Србије Љубиша Ђиковић.

Преношењу посмртних остатака хероине присуствовали су и београдски надбискуп Станислав Хочевар, Константин Арсеновић, потпредседник Скупштине Србије, Зоран Алимпић, заменик председника Скупштине града Београда, представници амбасада и војни изасланици 19 земаља и велики број грађана.

Паастос Милунки Савић, испред Цркве Светог Николе на Новом гробљу, служио је Патријарх српски Иринеј, који је указао да је Милунка жртвовала себе без остатка, доживе-

ла и сносила све тешкоће рата и страдања и дочекала оно за шта се и борила – слободу српског народа.

Патријарх је захвалио Влади Србије на одлуци да се пренесу њени посмртни остаци у Алеју великане и навео да је реч о „светом делу“.

„Ово свето дело не би било завршено, ни савршено ако би се само на овоме поштовање према њој завршило. То не би било доволно ако не би ушло у школске уџбенике и историју као пример који светли у овом конфузном, трагичном и несрећном времену,“ рекао је Патријарх.

Како је нагласио, реч је о српској хероини која је единствена, не само у нашем свету и времену, него и у античком, због храбрости и родољубља које је показала, али то се могло и очекивати од Милунке, рођене на тлу Немањића.

„Нико није тако схватио или мало је оних који су тако схватили однос према отечству, вери и свему оному што се српски зове“, указао је Патријарх Српски.

Стражу поред ковчега са посмртним остатцима испред Цркве Светог Николе чувала је Гарда Војске Србије и представници Друштава за неговање традиције.

Извор: Танјуїт

ПРАВОСЛАВЉЕ 1120

2
Активности Патријарха

4
Свето дело

6
Три века
Карловачке митрополије
Зорица Зеи

8
Свечани дани заједништва
Архимандрит Пантелеймон (Јовановић)

10
Слава Академије
и међународни научни скуп
Ђакон mr Ивица Чаировић

12
Конференција
„Smart E-Government 2013“

14
Разговор са Маријом Бошковић,
директорком Сектора за односе
са јавношћу Телекома Србије
Пријатељи на делу
Олга Стојановић

17
180 година постојања
Остружничке цркве
Горан Кларић

18
Борба за достојанство (3. део)
Последње речи
новомученице Милице
Архимандрит Тихон (Ракићевић)

22
Деца и одрасли пред Богом
Ивица Живковић

24
Црква у цивилизацији
бинарног кода
Президент dr Оливер Суботић

28
Евхаристијска теопоетика
Лазар Нешић

30
Васкрсавање аутора
Блајоје Пантелић

32
Сихем – место избора
и одлуке (други део)
Јован Блајојевић

34
Високо образовање СПЦ
у 20. веку (дванаести део)
dr Александар Раковић

36
Опленец – владарска задужбина
Живорад Јанковић

38
Свет књиге

40
Наука, уметност, култура...

42
Кроз хришћански свет

43
Из живота Цркве

На насловној страни:
**Прослава јубилеја
у Сремским Карловцима**
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ зворничко-тузлански Хризостом

Главни и одговорни уредник
Президент mr Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Борбе Остојић

Чланови редакције
Президент dr Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двоброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутнициом!
Не слати девизне чекове до даљијег!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS55145007080000135615
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavje@spcrs.rs – редакција
pravostavlje@spcrs.rs – претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови приложени објављени у „Православљу“ представљају
ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
оих новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Дизајн: Соба.rs
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Канцеларије за
сарадњу са црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије

Три века Карловачке митрополије

Епархија сремска је, по други пут за само месец дана, била домаћин Његовој Светости, па су свештенство, монаштво и верни народ пристигли са свих страна да дочекају Патријарха српског Г. Иринеја

YСремским Карловцима је 3. новембра на прослави три века од оснивања Карловачке митрополије било највише младих, ученика, деце који су са својим учитељима, професорима, родитељима дошли да учествују у црквено-народном сабору, покажују свету да су наша вера, историја, традиција, култура и све оно што у срцима носимо део историјске баштине и културе читавог човечанства. Светом Архијерејском Литургијом началствовао је Патријарх српски Г. Иринеј, а саслуживали су Њихова Преосвештенства гospода епископи: сремски Василије, шабачки Лаврентије, бачки Иринеј, браничевски Џејнатије, осјечкопольски Лукијан, зворничко-тузлански Хризостом, банатски Никанор, будимски Лукијан, крушевачки Давид и бихаћко-петровачки Атанасије.

Богослови Карловачке богословије и хор „Свети Николај“ пева ли су торжествено, док је верни народ све време богослужења прилазио икони Светог Николе у храму, и појао једним устима и једним срцем Символ вере и мо-

литву Оче наш. Епископ сремски Василије је у поздравном слову казивао о поновној радости због оваквог црквено-народног сабрања, о значају Карловачке митрополије за Српску Православну Цркву и за духовни и национални идентитет српског народа.

„Љубећи свој народ, митрополити и патријарси карловачки, имајући визију и за децу двадесет првог века, оставили су упечатљив траг и велики капитал данашњим поколењима...

Треба нагласити да је у Карловачкој митрополији пред почетак Првог светског рата живело 1.200.000 верника настањених у Славонији, Хрватској, Мађарској, данашњој Румунији, а од тога преко пола милиона у Српској Војводини. У то време смо имали преко 720 оформљених парохија са 126 филијалних парохија, 777 светих храмова, 722 канонска свештеника, а уз то, велики број монашких лица која су делала у манастирима и у другим црквеним заводима као што су црквено-школске општине и харитативне установе.

Обележавање три века Карловачке митрополије представља

значајан јубилеј за Српску Цркву, која је кроз своју бурну историју имала улогу мајке, духовнога старатеља, и која је била дубоко укорењена у народну традицију, културу, писменост и развој научне мисли. Карловачка митрополија је била место важних догађања, место одакле се на невоље и људска страдања и материјална разарања одговарало истрајношћу и посвећеношћу интересима свога народа,“ истакао је Владика сремски г. Василије.

Захваљујући, пре свега, Господу за три стотине година живота и рада Карловачке митрополије, Патријарх Иринеј је, након поздравног слова Владике Василија, подсетио на историјске догађаје везане за Карловачку митрополију и на пет великих српских сеоба почев од 15. века, у којима су Срби напуштали огњишта и светиње бежећи од зла, али с надом да је њихов одлазак само привремен и да ће се вратити на своја огњишта:

„Нажалост, историја се понавља. Када је Патријарх Арсеније Чарнојевић повео свој народ, пошао је, како је рекао Владика сремски Василије, својима, јер

су се овде од 15. века насељавали Срби бежећи од Турака са тужног Косова и тога дела Србије. Зато, када је дошао овде, дошао је својима и своји су га примили. Улога Патријарха Арсенија Чарнојевића је била да обнови оно што је пре тога настало, да оснује седам нових епархија и да отпочне нови живот у овом делу света. Све до укидања Пећке Патријаршије 1766. године, карловачки митрополити су живели Пећком Патријаршијом, слушали су њен глас, помињали Патријарха пећкога, и себе сматрали деловима Пећке Патријаршије. Када је укинута Пећка Патријаршија, тадашњи митрополити су имали звање патријарха српских које је признала Цариградска Патријаршија, и друге патријаршије. Сва духовна власт је притом прешла на Карловачку митрополију, и то звање је формално добио Патријарх Јосиф Рајачић 1848. када је формирана Српска Војводина. Српски народ је имао велики благослов Божји да су га у овом бурном времену водиле велике личности који су били прави Мојсеји и Исуси Навини. Наиме, митрополити су се старали да овамо пренесу живот који су водили у Пећкој Патријаршији, настојали су да организују своју Цркву, да користе све благодати средине у којој су живели, основали су црквено-народне саборе којих до тада није било, одупирали су се са верним народом унијаћењу и притисцима Римокатоличке цркве“

О времену које се историјски и данас понавља за српски народ, Патријарх Иринеј је казао: „И данас Срби беже са Косова и Метохије, а нико не бежи од добра, него од беде и невоље. Србе је беда и невоља натерала да напусте своје светиње и домове, да понесу оно што је најдраже и највредније: свете мошти и свете иконе, које су их пратиле кроз читав живот на овим просторима. И онда као и данас бежали су, прогоњени, с надом да ће се ускоро вратити. Та нада је била присутна и у време Арсенија

Чарнојевића кад су сматрали да је њихово бекство привремено, да ће Аустрија помоћи да се овај део Европе и света ослободи од Турака и да се мирно врате својим домовима, својим светињама и гробљима, свему ономе што су сматрали за светињу из своје историје и културе. Нажалост, то се није остварило; штавише, понавља се и данас. Цуримо са Косова пет стотина и више година, и право је чудо што уопште тамо и постојимо као народ, Српска Црква, српска историја. Одржавају нас свест о нашим светињама на Косову и Метохији, наше највеће светиње, и они свети кивоти који се налазе у Пећкој патријаршији, свети кивот Стефана Дечанског и друге светиње. Та света земља је обагрена крвљу српских мученика, њених бранитеља. И данас, као и некада из времена Арсенија Чарнојевића, надамо се вратити се на Косово и Метохију. Ја лично верујем да нас Господ неће оставити. Тамошње светиње стоје пред лицем Божјим. Патили смо и страдали, и то доживљавамо и данас, али се надам да нас Господ неће оставити – све докле год су

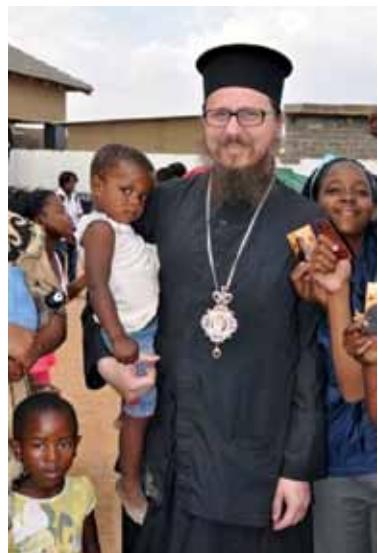
светиње Косова и Метохије у нашим срцима и у нашим душама. Док је наша молитва пред Господом и светим угодницима Његовим, Косово ће бити наше.

Светој Архијерејској Литургији присуствовали су министар просвете и науке у Влади Републике Србије Томислав Јовановић, председник Скупштине Војводине Иштван Пастор, представници републичке и покрајинске власти, градоначелници неколико градова Епархије сремске, градоначелник Сремских Карловаца, представници дипломатског кора, представници Војске Србије, личности из јавног и културног живота, генерални секретар Српске академије наука и уметности академик Димитрије Стефановић, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић са помоћником Томиславом Бранковићем.

После завршене Литургије сви су се сабрали у непрегледну литију и упутили у Горњу цркву, где је одржан помен патријарсима Георгију Бранковићу и Лукијану Богдановићу.

Зорица Зеј

Величанствени свеправославни славски дани заједништва и духовности у Јоханесбургу

Свечани дани заједништва

Упркос обилним падавинама и лошем времену у Јоханесбургу 19. и 20. октобра, када је прослављена слава, Храм Светог апостола Томе и црквену салу је посетио велики број парохијана, гостију и свештенства. После скоро пет безводних и сушних месец у Јоханесбургу, тродневну интензивну кишу смо сви спонтано доживели као велики небески благослов Божји и Светог апостола Томе, као и благослов нашег Патријарха и најдражег госта – Његовог Преосвештенства Епископа стобијског Г. Давида. Уочи прославе црквеној славе у Јоханесбургу, 17. и 18. октобра, Епископ Давид и ђакон Марко су имали прилику да се боље упознају са Архиепископијом Јоханесбурга и Преторије. Први дан смо били на свечаном пријему и дочеку који је за нашег Владику приредио Архиепископ Јоханесбурга и Преторије Г. Дамаскин. После заједничке молитве, обојица

су произнели поздравне беседе и разменили поклоне. Поред осталог, Владика Давид је захвалио домаћину на великој љубави и гостопримству, и помоћи и подршци коју пружа годинама српској парохији у Јоханесбургу и старешини храма Архимандриту Пантелејмону.

Сутрадан је било веома свечано у Школи Светог Атанасија Александријског у Тембиси (великом предграђу Јоханесбурга насељеном искључиво локалним афричким становништвом). Владика Давид је са својим пратиоцима дочекан са великим поштовањем и љубављу. Наставници и деца (њих око сто педесет), на челу са православним свештеником оцем Фрументијем, приредили су и пригодан програм у великој учионици. После сложно отпеваних дечијих песама, окупљенима су се обратили Владику Давиду и Архимандриту Пантелејмону. По изласку из учионице, подељени су поклони за ђаке и

наставнике. Наши гости, Владика Давид и ђакон Марко су после ове посете били нарочито радосни; понели су многобројне предивне утиске које ће поделити са епископатом, свештенством, монаштвом и верницима у својој Архиепископији.

У суботу 19. октобра, на празнични дан Светог апостола Томе, у нашем светом храму у Јоханесбургу, Епископ Давид, служио је велико вечерње са освећењем петохлебнице. На овом свеправославном богослужењу, Владици Давиду је са служивало седам свештеника и три ђакона. Било је предивно видети у јединој српској православној светињи на афричком континенту, како заједнички служе и Господу Богу се моле православни свештеници различитих националности и порекла, сведочећи тиме међусобну љубав, духовну близост и узвишену наднационално јединство православља и канонске свете Православне Цркве.

Празнично вечеље су служили Епископ Давид, старешина храма Архимандрит Пантелејмон, отац Атанасије (Африканец из Кеније), отац Сергије (Украјина), отац Јонко (Бугарска), отац Марко (Јужна Африка, из племена Суту), отац Герасим и отац Георгије (Грци из Јужне Африке), ћакони Стивен и Павле (Јужноафриканци енглеског и холандског порекла) и наш ћакон Марко из Скопља (родом из Алексинца). Богослужењу су присуствовали Срби, Руси, Грци и Јужноафриканци. Предивна свеправославна радост је те празничне вечери заиста испунила наша срца.

Сутрадан су Свету Архијерејску Литургију служили Владика Давид и Владика Дамаскин са свештеницима и ћаконом Марком. Појао је предивно наш црквени хор у комплетном саставу. Освештано је славско жито и преломљен славски колач са домаћинима – члановима КУД Балкан, а на крају су епископи беседили и разменили дарове. Владика Дамаскин је даровао нашем светом храму и мојој малености поклон поводом десетогодишњице служења свом роду и својој светој Цркви у Јоханесбургу. Поред свих осталих гостију, велику част нам је учинио својим присуством и Његово краљевско височанство принц Золани Мкива (ЦЕО Коза Краљевства, песнички лауреат председника Манделе и специјални саветник јужноафричке владе за традиционалне послове), са својом супругом принцезом Номсом. Славска трпеза је започела молитвом и благословом, а затим

смо Архиепископу Г. Дамаскину поклонили велику икону Богородице Тројеручице, велики крст који је ручно израдила наша парохијанка Мира Михаљевић и афричку скулптуру од ебановине која представља сложност и повезаност породице као симбол и у знак сећања на нашу духовну православну породицу у Јоханесбургу. Владици Давиду смо предали велику афричку скулптуру Зулу ратника и велике пакете афричких и локалних црквених сувенира. Владика је узвратио поклоном иконе Светог апостола и јеванђелисте Марка и најскупоченијим даром – делићем светих моштију Преподобних мученика из манастира Светог Саве Освећеног код Јерусалима. Ова светиња ће од сада духовно украсавати наш свети храм у Јоханесбургу и помагати свима који им са вером, молитвом и љубављу приступају.

Затим је г. Золани Мкива поздравио све присутне за славском трпезом. На наше опште изненађење и радост, г. Мкива је показао одлично познавање ситуације у Србији и изразио срдочну и најискренију подршку очувању Косова и Метохије у саставу Србије. Ово емотивно обраћање је завршио стиховима своје познате песме. Г. Мкива је на крају даровао старешини храма предивну графику, а ми узвратили поклонима наше црквене општине. Чланови КУД Балкан су такође разменили поклоне са Владиком Давидом, а затим је Владика приступио подели поклона члановима Црквеног одбора (Игору Маринковићу, Предрагу Шаровићу,

Мирјани Михаљевић, Живојину Јовановићу и Иву Зечевићу) за вишегодишњу љубав, верност и оданост својој Мајци Цркви у Јоханесбургу. Као и претходних година о нашим духовним празницима у Јужној Африци, чланови српске заједнице и уважени гости су се разишли онако како светињи и доликује, достојанствено, у љубави и миру, испуњених срца и душа радошћу празника, заједништвом, молитвом и благословом.

Нека је слава Господу Богу и Светом апостолу Томи за све!

Архимандрит Пантелејмон,
старешина Храма Св. апостола Томе,
Јоханесбург – Јужна Африка

Прослава патрона Академије СПЦ за уметности и консервацију – Светог Луке – и VII међународни скуп

Слава Академије и међународни научни скуп

Ђакон мр Ивица Чаировић

Као и сваке године, на дан када се Православна Црква молитвено сећа Светог еванђелисте и апостола Луке, првог иконописца, уједно и патрона Академије Српске Православне Цркве за уметности и консервацију у Београду, на Академији је било свечано. Велики број студената и професора, са гостима, окупио се у атељеу Академије да заједно са деканом преломе хлеб и заблагодаре Господу за све таленте. После беседе, деканprotoјереј-ставрофор др Радомир Поповић уручио је дипломе студентима основних студија по старом и новом програму на оба акредитована програма Црквених уметности и Обнове и чувања.

Седму годину заредом Висока школа – Академија Српске Православне Цркве организује међународни научни скуп на разне теме из домена иконологије и црквене уметности. У години јубилеја – дводесет година од оснивања Академије (1993–

2013) – професори ове акредитоване црквене високошколске институције желе да покрену нов, систематичнији, приступ проучавању црквених уметности, те је тема скупа била *Црквена уметност и метод*. Наравно, црквена уметност је широк појам, па су за ову прилику на скупу учествовали богослови,

теоретичари уметности, историчари, сликари-живописци и музиколози. Скуп је одржан у организацији Катедре за иконологију Академије СПЦ, чији је шеф Епископ Јован (Пурић), у Светосавском дому на Врачару у суботу 2. новембра 2013. године.

Декан Академије protoјереј-ставрофор др Радомир Поповић после речи добродошлице свима присутним, у поздравном слову је протумачио неколико цитата из светоотачке литературе о црквеној уметности и објаснио колико је Светим Оцима било важно да и символом и сликом поткрепе јеванђељску науку. На тај начин подсетио је да се црквена уметност развијала упоредо са ширењем хришћанства и са установљавањем догмата Цркве. Уједно, декан је био модератор у току прве сесије.

Први учесник на скупу, у сесији *Црквена уметност и теологија*, Епископ нишки др Јован говорио је на тему Химнолошко-литарурјски приступ методологији богословља о методологији богословља са библијско-богослужбеног аспекта. Синтезом теорије и праксе долази се до методологије која стално тежи кретању, уз све то духовни живот доприноси умножавању таланата, те када се сагледају ове две тешишне тачке Владика је за-

кључио да методологија којој је циљ икона треба да буде допуњена богослужбеним и химнографским аспектима, како би се откриле све библијске референце, али и сви елементи Предања, које иконописац треба да препозна. Нагласивши да научни приступ не искључује Предање, Владика је поручио свим учесницима скупа, али и целој јавности, да је неопходно стварање тимова који би са више гледишта могли да истраже извесну тему. Следећи учесник на скупу био је проф. др Анђело ди Берардино, са Патристичког института Августинијанум у Риму, који је говорио на тему *Рађање, развој и значење ранохришћанске уметности* (*Nascita, sviluppo e significato dell'arte paleocristiana*). Изразивши захвалност на позиву, топлој добродошлици, те радости због тога што говори у амбијенту изложбе савремене реинтерпретације ранохришћанских мотива и символа (која је постављена у Светосавском дому у октобру 2013. године), он је говорио о методологији тумачења ранохришћанске уметности као појма, али је – надовезујући се на Владикин реферат – уједно истакао да је потребно сагледавати ову уметност кроз писане изворе (Свето Писмо и светоотачку литературу). Кроз велики број примера (од Британије до Рима) проф. Берардино је тумачио развој ранохришћанске уметности.

Друга сесија *Икона и метод* започела је рефератом мр Горана Јанићијевића на тему *Икона и метод; дефиниција предмета у трећестављеној теорији црквене уметности*, коју је говорник развијао од тумачења самог појма *иконе*. Говорећи о гностицизму, Платону и Плотину, проф. Јанићијевић је указао на чињеницу да је иконска свест узрокована философским контекстом. Мр Тодор Митровић се надовезао на претходни реферат темом *У трећему ока: алтернативни методолошки оквир за тумачење улоге grafia концепта у византијском сликарству*. Употребујући примере сликања ока у египатској и византијској традицији – уз велики број визуелних примера – проф. Митровић је истакао да богословски заједнички указује на благовештењски приступ – слободно прихваћање – уметности. Уследио је реферат др Андреја Вујновића на тему *Српске хайоографије и живопис у XIII столећу у делу Светозара Радојчића*. Иако је био ограничен на једног научника и на његову мисао коју је суптилно и прецизно у реферату наводио како би илустровао порив др Радојчића за истраживањем на пољу богословља, естетике и историје уметности, др Вујновић је истакао најбитније идеје епохе у којој је живео и стварао проф. Радојчић. Др Ивана Кузмановић

Нововић је кроз велики број визуелних примера показала како су се развијале хришћанске теме и мотиви у глиптичкој уметности у хришћанству од најранијих времена, па све до ренесансе и барока.

Трећа сесија *Црквена музика и метод* – у којој је била модератор проф. др Даница Петровић – започела је рефератом мр Предрага Миодрага на тему *Триле као практични појачаки метода*. Он је наводећи четири система трилирања нагласио методолошка истраживања у практичној примени, али и педагозији. На овај реферат надовезао се мр Предраг Ђоковић (*Методологија црквеног појања у прошлости и данас*) истакавши све проблеме приликом учења црквеног појања у Карловачкој митрополији, али и у Краљевини Србији, да би закључио да после Другог светског рата Српска Православна Црква – систематски – није водила рачуна о црквеном појању. Трећи говорник у овој сесији др Марина Гавриловић говорила је на тему *Црквено појање у нишким школама (1827–1940)*. Закључујући рад сесије проф. др Даница Петровић је истакла све проблеме са којима се сусреће црквено појање данас у свим српским земљама, са посебним освртом на најновија истраживања на пољу музикологије у Србији. ■

У Београду

Конференција „Smart E-Government 2013“

Девета међународна конференција Smart E-Government одржана је 29–30. октобра у хотелу Метропол палас у Београду у организацији ASIT асоцијације и ресорних министарстава Републике Србије.

На позив организатора, учешће на окружном столу под називом „Европски стандарди и српска лична карта – за и против“ узели су и чланови Центра за проучавање и употребу савремених технологија Српске Православне Цркве (ЦЕПИС). Уводничари окружног стола су били представници Министарства унутрашњих послова, Министарства спољне и унутрашње трговине и телекомуникација, као и водећих европских компанија из области тзв. паметних технологија, док је испред ЦЕПИС-а уводно излагање имао управник, превзимач врховног управника др Оливер Суботић.

Указујући на темељан приступ званичног стручног тела Српске Православне Цркве у области проучавања технолошке сфере, о. Оливер је први пут у широј јавности изложио интерну методологију под називом 3-К (троструки кључ, triple key) коју су развили

стручни сарадници ЦЕПИС-а – трострујну „К“ структуру испитивања сваке технологије која обухвата критички/контекстуални/концептуални ниво и ту методологију применио на тему о којој је реч да би објаснио зашто је Српска Православна Црква имала критички став у овој области.

Ниво К1 (Критичка опсервација) је *pro et contra* разматрање технологије у њеној примени, издвајање њених добрих и лоших страна у практичном смислу и томе слично, о чему се најчешће говори у технолошким дебатама. Управник ЦЕПИС-а је указао да су на том нивоу стручњаци који су радили студије за потребе Српске Православне Цркве углавном оспоравали приступ централизације података и обавезног узимања биометрије и предлагали локално складиштење података и узимање биометрије на добровољној основи, што је став који је задржан до данас.

Ниво К2 (Контекстуална анализа) је испитивање друштвеног контекста у коме се налазимо и друштвених импликација примене одређене технологије. Према речима о. Оливера, до сада се у нашем

друштву нијеовољно размишљало на тај начин и сарадници ЦЕПИС-а нису имали доовољно адекватних саговорника на ту тему. Овај ниво испитивања друштвеног контекста је веома важан за свако друштво, поготово у погледу Србије, с обзиром на њену близку прошлост коју је обележио један вишедеценијски тоталитарни комунистички режим, а после њега и један неокомунистички ауторитарни режим. Он је навео да је управо друштвено-политички контекст био пресудан да се у Великој Британији после деценије употребе биометријских личних карата и централне базе података они у потпуности одбаце због става да мењају природу друштвених односа у тој земљи. У сличном погледу је наведен и случај Немачке, која има биометријске личне карте, али у којој се биометрија даје добровољно и нема централне базе података јер Устав те земље забрањује стварање централног регистра због трагичних искустава за време владавине нациста.

И на крају, управник ЦЕПИС-а је као посебно важан истакао К3 ниво (Концептуално разматрање), где се ради о ис-

питивању концептуалне ширине једне технологије, независно од друштвеног уређења. Велики број верника је у последњој деценији постављао питање колики је потенцијал тзв. параметне технологије да обједини све електронске трансакције ако се она веже за личну карту као обавезан документ и колико се тиме отвара потенцијал за увођење микрочип имплантата у наредним деценијама и испитивања технолошких трендова су указала управо на велику вероватноћу оваквог развоја догађаја. Резултати концептуалног испитивања биометријске технологије били су пресудни за одлуку Српске Православне Цркве из 2006. године да затражи неки вид алтернативе за грађане. Државна управа је после те иницијативе Српске Православне Цркве дала могућност образца личних карата без микрочипа, чиме је створила концептуалне алтернативе и за друге области и отворила више могућности за деценије које су пред нама.

Управник ЦЕПИС-а је посебно нагласио да су чланови стручних тела Српске Православне Цркве све време ових година наглашавали да није добро ићи у другу крајност и ширити страх и панику међу људе и давати сензационалне закључке које нису утемељени у реалности, попут дезинформација да контактни микрочип омогућава праћење његовог власника и томе слично. Он је указао и на потребу да се приликом критике биометријских система одржава трезвен и расудљив приступ код наших верника, приступ са ослонцем на саборно искуство Цркве, без извођења самосталних закључака који се тичу духовних релалности и без скретања у псевдоапокалиптичке воде.

Представници Министарства унутрашњих послова Ср-

Поздрављајући одлуку стручних тела МУП-а да и у будућности омогуће добровољност у погледу избора документа са или без микрочипа, управник ЦЕПИС-а је истакао да је то добра порука грађанима и да је то допринос развоју слободног друштва

бије, Бранка Игрић (начелник Одељења припреме података и материјала МУП-а) и Слободан Недељковић (помоћник министра и начелник Сектора за анализу, телекомуникације и информационе технологије) су изнели више предлога и технолошких решења за будућност. Они су нагласили да је најједноставније да постоји искључиво микрочипована лична карта, али да су због чињенице да се тридесет посто становништва (више од милион и триста хиљада људи) определило за образац без микрочипа и да постоји ваљана аргументација и за једно и за друго решење, донели одлуку да се и у наредним годинама грађанима даје могућност избора. Према речима г. Недељковића, МУП тиме показује да је сервис грађана и да уважава њихову вољу, при чему је потврдио да су досадашње стручне анализе и студије Српске Православне Цркве на овом пољу биле веома темељне у својој критици и једне од ретких које су имале озбиљну аргументацију, те да су оне највише утицале на доношење Уредбе о добровољности микрочипа пре пет година.

Један од дискутаната био је и Никола Марковић, председник Друштва за информатику Србије (ДИС), који је такође изнео критички став ДИС-а у овом домену и подсетио на овогодишње одржавање окружног стола у организацији његове институције, на коме су донете препоруке о наставку могућности алтернативе и посебно важне препоруке о томе да се грађа-

ни који бирају личне карте без микрочипа не дискриминишу.

Поздрављајући одлуку стручних тела МУП-а да и у будућности омогуће добровољност у погледу избора документа са или без микрочипа, управник ЦЕПИС-а је истакао да је то добра порука грађанима и да је то допринос развоју слободног друштва, а уколико би се у наредним годинама упоредо увео и принцип добровољног давања биометријских података (за све грађане осим за криминале) то би сврстало Србију у сам врх земаља света у погледу приватности на пољу идентификацијних докумената.

Модератор конференције, г. Зоран Савић, председник програмског одбора асоцијације ASIT, је завршну реч дао управу управнику ЦЕПИС-а, презвитечу Оливеру Суботићу, који је истакао да Српска Православна Црква није модерна и не приказа се некритички технолошким трендовима, али да јесте савремена јер иде у корак са временом, прати технолошку сферу и даје самосвождан одговор како ту сферу користити. Српска Православна Црква, према његовим речима, афирмативно гледа на употребу технологије, али увек тражи њено дубинско разматрање и у том погледу је и у будуће отворена за конструктивну сарадњу са свим институцијама нашег друштва, на општу добробит свих грађана.

Извор: Информативна служба
Српске Православне Цркве

Разговор са Маријом Бошковић, директорком Сектора за односе са јавношћу Телекома Србије

Пријатељи на делу

Разговарала Олга Стојановић

Организацију штанда Српске Православне Цркве на 58. Међународном сајму књига у Београду, на којем је извршена промоција издавачке делатности наше Цркве, помогла је компанија Телеком Србија а. д.

У разговору са директорком Сектора за односе са јавношћу овог предузећа откривамо дубину и трајање више пута на делу потврђеног пријатељства.

Предузеће Телеком Србија а. д. је шоком преходних година подржало Српску Православну Цркву на различите начине: кроз помоћ и донације у новцу, услугама и ойреми...

Телеком Србија је толико пута до сада сарадиво са СПЦ, да смо се у овом разговору определили за питања која су у вези са најактуелнијим збивањима. Конкретно, реците нам о реализацији пројекта „Милански едикт“ и о учешћу Ваше фирме у овом догађају који је заокупио пажњу јавности?

– Компанија Телеком Србија се укључила у обележавање јубилеја 17 векова Миланског едикта, између осталог, и кроз обезбеђивање телекомуникационе инфраструктуре за ТВ пренос Литургије у Нишу, а за исту намену омогућен је и интернет. Наша компанија подржала је и оперу „In hoc signo“ којом је завршено обележавање Јубилеја, као и музички спектакл „Constantinus Magnus“, композитора Сање Илића. Донирали смо и средства за изградњу чесме испред хотела Мај плејс. Чесма је део пројекта „17 чесама за 17 векова хришћанства“

који је покренула нишка градска општина Медијана. На тај начин наша компанија дала је свој допринос обележавању овог значајног јубилеја.

Величанствена централна прослава годишњице Миланског едикта дешавала се у Београду, Нишу и Подгорици, и крунисана је освећењем подгоричког Саборног храма Христовог Васкрсења. Учествовали сте и у тој акцији.

– Наша компанија помогла је и завршетак радова на изградњи Саборног храма Христовог

Васкрсења у Подгорици. Градња храма започета је 9. августа 1993. године у Момишићима, у близини остатака Цркве Светих Апостола, која је била метеох манастира Хиландара из времена краља Милутина.

У храм је уграђено седам по злаћених крстова и 17 звона, од којих је једно тешко 11 тона. То звено налази се са десне стране на пиргу Светог Симеона и највеће је на Балкану.

Храм има и највећи лустер у Европи који је тежак 1.200 килограма. Храм је свечано отворен и освештан у оквиру обележавања јубилеја 1700 година Миланског едикта, а компанији Телеком Србија том приликом уручена је захвалница као великом донатору храма, на шта смо посебно поносни.

Живимо у ери дигитализације. Технологија крупним корацима напредује, неkad се чини на уштрб традиционалних вредности. Али, с друге стране, видимо Вашу фирму на делу дигитализације ризнице манастира Хиландар, чиме се, заправо, обезбеђује запис хиландарске баштине за будућност. Кажите нам нешто више о сарадњи са Хиландаром?

— Један од водећих пројеката у оквиру друштвено одговорног пословања компаније била је дигитализација Хиландарске ризнице. Компанија Телеком Србија доделила је манастиру и хуманитарни СМС број 1198, по години оснивања Хиландара, као и фиксни број, путем којих је прикупљана помоћ грађана. Обезбедили смо и администрацију домена, веб хостинг и мејл хостинг. Такође, обновљена је и телекомуникациони инфраструктура манастира, а изграђен је и пу-

Један од водећих пројеката у оквиру друштвено одговорног пословања компаније била је дигитализација Хиландарске ризнице. Компанија

Телеком Србија доделила је манастиру и хуманитарни СМС број 1198, по години оснивања Хиландара, као и фиксни број, путем којих је прикупљана помоћ грађана.

штен у рад и оптички кабл до Задужбине манастира.

Косово и Метохија је болна прича по многим питањима. Свакако да је услов очувања српске заједнице на Косову и Метохији њихово физичко превљавање. Укључили сте се у хуманитарну акцију обезбеђивања хране за оне који живе у удаљенијим подручјима кроз пружање подршке раду народних кухиња на Косову и Метохији.

— Тако је, новчаним средствима подржали смо рад народних кухиња на Косову и Метохији. Помогли смо и наше светиње на том простору. Богданствен је осећај када први пут угледате највеће српске светиње, што се свакако може рећи за задужбине краља Милутина на Косову и Метохији. Сестринства и братства, у за-

висности о ком манастиру је реч, с поносом кроз веру чувају српску традицију. Ти манастири су и данас зборишта српског народа. Како нам рече једна монахиња, с вером у Бога и вером у добре људе, добијају снагу да опстану у овим тешким временима.

Манастиру Бањска покривени су трошкови израде капије и поплочавања манастирског дворишта, а омогућен је и ТВ пренос поводом прославе седам векова од градње манастира који је увек делио судбину српског народа. За манастир Грачаницу обезбеђена је до-

нација захваљујући којој је купљено половно возило за до-премање хране до удаљених подручја са српским становништвом, у оквиру акције пружања подршке раду народних кухиња на Косову и Метохији. Приликом посете Косову обишли смо и даривање манастире, међу којима су и Пећка патријаршија, Високи Дечани и Соколица.

Бројне су Ваше акције везане за Косово и Метохију. Реците нам које су и како теку?

– У оквиру посете ИЈ Косово и Метохија, генерални директор компаније Телеком Србија Предраг Ђулибрк и извршни директор Дирекције за финансије Миленко Целетовић обишли су Здравствени центар Косовска Митровица и том приликом донирали овој здравственој установи три вредна медицинска апарати. Велико нам је задовољство што овом донацијом помажемо, не само Здравственом центру Косовска Митровица, већ нашем народу на Косову. Оно што је најважније за сваког човека, између осталог, јесте да има адекватне услове за лечење и да сваку врсту лекарске помоћи може да добије у свом граду, због чега је новац од донације и определjen за куповину медицинских апарати. На Косову и Метохији људи тешко живе и свака врста помоћи је од суштинског значаја за опстанак нашег народа на територији јужне српске покрајине.

Што се тиче Архиепископије београдско-карловачке, не можемо а да не споменемо ваше учешће у наставку радова на изградњи Храма Светог Саве на Врачару, као и вашу донацију ради организо-

Телеком Србија препознат је као један од највећих дародаваца за подизање Храма Светог Саве и укључен је у рад Друштва за подизање Храма од његовог обнављања 2001. године.

Омогућили смо и донацију којом су покривени трошкови осветљења Подворја Руске Православне Цркве у Београду.

Компанија се укључила и у организацију донаторске вечери за храм и Црквено-парохијски центар Свете Петке на Чукаричкој падини у Београду.

вања донааторске вечери за храм и Црквено-парохијски центар Свете Петке на Чукаричкој падини. У Београду сте помогли Подворје Руске Православне Цркве...

– Телеком Србија препознат је као један од највећих дародаваца за подизање Храма Светог Саве и укључен је у рад Друштва за подизање Храма од његовог обнављања 2001. године. Омогућили смо и донацију којом су покривени трошкови осветљења Подворја Руске Православне Цркве у Београду. Компанија се укључила и у организацију донааторске вечери за храм и Црквено-парохијски центар Свете Петке на Чукаричкој падини у Београду, подржала издавање часописа „Светигора“ и листа за омладину „Орлић“ Издавачко-информационе установе Светигора. Подржали смо и постављање штанда СПЦ на Сајму књига у Београду.

Ваше предузеће помаже Српској Цркви и ван граница Србије. Реците нам нешто о акцијама подршке СПЦ ван матице?

– Телеком Србија подржава православне светиње и у региону. Тако је подржана и Епархија будимљанско-никшићка којој је омогућено опремање просторије за смештај архивске грађе у епархијској згради у Никшићу. Међутим, не подржавамо само СПЦ, трудимо се да помогнемо свим верским заједницама. Изашли смо у сусрет и Београдској надбискупiji и подржали организацију Свете Литургије на стадиону Чаир у Нишу. Мису је водио папски изасланик, милански кардинал Анђело Скола, а присуствовало је неколико хиљада верника и ходочасника из разних делова света.

Обезбедили смо и средства за реализацију културних пројекта исламске заједнице.

О томе да све верске заједнице буду равномерно заступљене водили смо рачуна и приликом израде апликација „Београд прича“ и „Нови Сад прича“. У београдској апликацији постоји и ruta „Религије у Београду“, а у Новом Саду, граду складне мултикултуралности, религије су приказане кроз најзначајније сакралне објекте свих верских заједница у Војводини. ■

Јубилеј Цркве Св. оца Николаја у Остружници

180 година постојања Остружничке цркве

Горан Кларић

После борбе за ослобођење и доласка на власт династије Обреновић, Србија је доживела препород у свим сферама јавног, друштвеног, културног и духовног живота. Овај препород се огледао пре свега у подизању школа, цркава и осталих зграда за опште добро народа. Обреновићи су, као задужбинари, подигли много значајних здања и помагали обнову стarih и изградњу нових црквених објеката. Један од ових објеката који су они подигли је и Храм Светог Николаја у Остружници. Кнез Милош Обреновић је 1833. године сазидао, на темељу старе цркве брвнаре, нову цркву од камена. Том приликом је одлучено да нова слава храма уместо Светог апостола Марка буде празник Преноса моштију Светог оца Николаја. Нова црква је освештана у време Митрополита београдског Мелентија Павловића. Први свештеник цркве је био протопоп Марко, знаменита историјска личност – народни трибун и велики борац за слободу српског народа. Године 1899. краљ Александар Обреновић је дозидао данашњу припрату са хором, а камене зидове је омалтерисао дебелим слојем малтера, после чега су фасаде украшене наизменично црвеном и жутом бојом, подражавајући на тај начин декорацију српских средњовековних манастира. Осим Обреновића задужбинари ове светиње су били Коста и Софија Јањић трговци родом из егејске Македоније. Они су 1902. године „о свом трошку за спомен селу Остружници“ сазидали звоник са криптом, где њихови земни остаци и данас почивају. У овом звонику се налазило и звono које је војд Карађорђе 1804. године даривао за стару цркву брвнару. Нажалост, ово звono је однела аустријска војска 1915. године, у току Првог светског рата. Током свога постојања црква је два пута обнављана.

Прва обnova је била у време протојереја Теохара Теохаревића, пароха остружничког. У то време много је урађено на храму и околну храма захваљујући оцу Теохару и парохијанима који су му несебично помагали. У исто време Завод за заштиту споменика културе града Београда је 1969. године уврстио цркву и пратеће објекте међу споменике културе. Друга обнова је започета доласком на остружничку парохију протојереја Зорана Петровића. Његова Светост блаженопочивши Патријарх српски Г. Павле је био у посети Остружници 2002. године и том

приликом је дао свој архијерески благослов за обнову храма. Исте године кренуло се у темељну и детаљну обнову храма. Цркви је враћен њен аутентичан изглед из 1899. год., постављен је нови иконостас и урађен живопис. Обнова храма је завршена у току 2013. год. Данас трећег новембра, по благослову Његове Светости Патријарха Српског Г. Иринеја, викарни Епископ ремезијански Г. Андреј је служио Свету Архијерејску Литургију у остружничкој цркви и том приликом је освештана иконостас и живопис цркве. После Архијерејске Литургије Епископ Андреј се захвалио парохијанима на њиховој несебичној хришћанској љубави и помоћи при обнови храма. Том приликом су уручена следећа одликовања: Радославу Васиљевићу је додељен Орден Светог Саве трећег реда, а грамате су уручене Вери Васиљевић, Светиславу Пурановићу, Рајку Станојевићу, Илији Станковићу, Милану Талићу и дипл. инж. Бојани Перешић.

Повративши се накратко из несвести, Милица је у болници проговорила. То су биле њене последње речи којима је најкраће или најпрецизније могуће одговорила зашто је скочила са 11. спрата облакодера. Од два човека који су чули те речи, један је и данас жив и сведочи.

Вест о Миличином страдању је изазвала бурне реакције код свих који су је знали.

Разредни старешина Милош Антић је плакао и викао из свег гласа док су га сви професори и директорка грлили и тешили.

„Ноћ између уторка и среде провели смо поред болеснице“, каже др Пера Машић.
„Оно што ме као лекара и човека посебно радовало то је огромно интересовање читавог града за живот и здравље недужне жртве силеција. Сви, почев од њених рођака, школских другова и другарица, непознатих суграђана, па до председника општине Радомира Мићића, сваког тренутка су се интересовали за њено здравље нудећи крв и другу помоћ.“

Борба за достојанство (3. део)

Последње речи новомученице Милице

Архимандрит Тихон (Ракићевић)

Болница

Милица је у несвесном стању превезена у болницу. После двадесетак минута млади инспектор Добривоје Стефановић је стигао на место догађаја, тј. испред зграде. Видевши пробијену надстрешницу, поломљену столицу и једну Миличину сандалу, није се ту задржавао већ је, на позив хирурга Петра Машића, журно отишао у болницу. Девојка је, како сведочи Добривоје, изгледала овако:

Милица 1974. године, детаљ

„Имала је пеге по лицу. Лежала је на леђима и у току разговора повремено отварала очи и повремено губила свест. На лицу се тада нису примећивали отоци ни повреде. Пера (доктор) ми је рекао да има унутрашње повреде и да неће дуго.“ Имала је „помућен поглед у празно“. Говор јој је био испрекидан – „једва изговара и са прекидима“ – каже

њих Миличиних речи. Доктор Петар Машић ју је пробудио и рекао јој да је дошао човек из СУП-а. Инспектор је то потврдио, а њихов даљи разговор је овако текао:

„Потом сам је питao: 'Где си била?'

Милица је рекла: 'Била сам у школи. Са другарицама...' Требало је да имају нешто – као писмени. (реч је свакако о уписивању првог дана школске године – прим. Т. Р.)

После овога је изгубила свест.

Затим се опет пробудила и рекла: 'Ишла сам са неким дечком до једанаестог спрата да позовем његову девојку.'

Ја сам је питao: 'А што си ти ишла?'

Рекла је: 'Тај дечко ми је рекао да та девојка има строге родитеље и да је само позовем.'

Тада је опет заспала.

После пар минута се пробудила и рекла: 'Били смо на једанаестом спрату.'

Питao сам: 'Како знаш?'

Рекла је да је, пошто је изашла, видела на лифту.

Питao сам је: 'Да ли си сама скочила или те је неко гурнуо?'

Рекла је: 'Ја сам сама скочила кроз прозор.'

Питao сам: 'Зашто?'

Рекла је: 'Нисам више могла да издржим... Едино сам на тај начин могла да сачувам своју част.'

Потом је пала у дубоку кому."

Борба за Миличин живот

У Летојису Медицинске школе за 2. септембар забележено је: „Ученица IV 2 раз. Милица Костић, скочила са једанаестог спрата бежећи испред силеција.“

Овај догађај је изазвао огромно интересовање јавности и опште саосећање са патњама девојке за чији су се живот у болници лекари борили два дана. У понедељак увече један дописник је пренео да је дежурни лекар рекао:

„Болесницу смо примили у веома критичном стању. Група лекара на челу са хирургом др Пером Машићем чини све да је спасе. Девојка је дошла себи тек три часа после наше интервенције. Утврдили смо да је задобила прелом десне надлактице, десне натколенице и десне вилице, има и јака унутрашња квартрења. Дали смо јој трансфузију и стално дежурамо крај ње.“

У међувремену град се веома заинтересовао, о чему сведоче новински извештаји. Вечерње новости су писале: „Док се лекари боре да спасу девојци живот, Крушевљани не престају да се интересују за сваку појединост. Непрестано се окупљају на месту несреће и траже од надлежних најстрожу казну за злочин.“

„До закључења листа сазнали смо да се стање здравља малолетне М. К. погоршало и да се налази поново у коми.“ Овде напомињемо да су неки новинари мислили да је Милица малолетна па су њено име писали иницијалима.

Вест о Миличином страдању је изазвала бурне реакције код свих који су је знали. Разредни

Из штампе је изашла књига *Борба за доспојанство : Изложење живоћа и мученичког подвига ученице Милице Костић (1956–1974)*, аутора Архимандрита Тихона (Ракићевића), игумана манастира Студеница. У њој је детаљно реконструисан живот и мученички подвиг ове девојке, као и догађаји после њеног страдања који објашњавају како је њено име потиснуто из јавности. Обиље података изнетих у овом раду су, уједно, извор за рехабилитацију ове изузетне особе.

Ученици Медицинске школе су целе ноћ прободели поред мртвог тела своје другарице

старешина Милош Антић је пла-
као и викао из свег гласа док су
га сви професори и директорка
грлили и тешили. Потом је раз-
редни са ћацима отишао до Хи-
туршког одељења да покушају да
виде Милицу. Док је била у коми,
посетиле су је рођене сестре. Де-
војци су рука и једна нога биле у
гипсу, врат јој је био просечен и
у њега је стављена цевчица да би
могла да дише, под главом јој је,
због великог отока, био лед.

Смрт Милице Костић

Новости су наставиле да пра-
те стање повређене: „Ноћ изме-
ђу уторка и среде провели смо
поред болеснице – каже др Пера
Машић, шеф хируршког одеље-
ња крушевачке болнице. Радило
се о једној општој контузији ор-
ганизма, која је тежа од спољ-
них озледа. После поноћи њено
здравље је кренуло набоље и већ

смо се порадовали да ће пребо-
лети тешке повреде. Оно што ме,
као лекара и човека посебно ра-
довало то је огромно интересова-
ње читавог града за живот и
здравље недужне жртве силеци-
ја. Сви, почев од њених рођака,
школских другова и другарица,
непознатих суграђана, па до
председника општине Радоми-
ра Мићића, сваког тренутка су
се интересовали за њено здра-
вље нудећи крв и другу помоћ.“

Репортер *Илустроване Јоли-
тике* пише: „Били смо у болнич-
ком кругу са Миличиним дру-
говима и другаричама који су
чекали да чују од лекара да ли
ће Милица бити спасена. Киша
је лила и нико није осећао умор.
Чекали су зору и неку реч наде.“

Сва Миличина родбина је живе-
ла „у нади да ће она да преживи
и поред тих мука“, каже њен брат
свештеник Милан.

Али, десило се оно неизбе-
жно. Милица је подлегла по-

вредама у среду 4. септембра, нешто пре 12 часова.

У четвртак, 5. септембра, ујавност су пристизале вести од претходног дана. *Новости*: „Милица Костић, ученица IV разреда Медицинске школе из Крушевца, која се бранећи своју част од петорице силеција, бацила кроз прозор са 11. спрата куле Б, издахнула је јуче око подне у крушевачкој болници.“

Политика експрес: „Иако је све учињено да се (...) спасе, ипак се у томе није успело.“

Политика: „Изузетни напори лекара Хируршког одељења Медицинског центра у Крушевцу, коришћење најсавременијих средстава за лечење и безброј трансфузија крви нису помогли.“

Политика Експрес: „Лекари су уложили изузетне напоре, али младо тело ученице Медицинске школе није било у стању да преће фрактуре и преломе, који су били смртоносни после пада са једанаестог спрата крушевачког облакодера. Умрла је грчевито се борећи за живот девојка М. К., врло добра ученица, повучена и скромна, за коју грађани имају само најбоље речи.“

Из Миличиног дневника школске праксе за пролеће 1973, види се да је током другог разреда имала праксу на Хируршком одељењу. Према писању *Илустроване политике*, хирург др Радослав Марјановић је дао по-тресно сведочанство:

„Милица Костић је била код нас на пракси и сви смо је познавали као да је била у радном односу. Били смо обавештени да је нека девојка, бежећи од опасности да буде обешчашћена, потражила спас, слободу у бездану. Не могу да вам опишем наш револт и огорчење. (...) У исто време били смо поносни што имамо такве омладинке. Кад сам чуо да је то Милица, учинило ми се као да је моје дете. Сви смо плакали. А, само да знате како је била тих последњих тренутака лепа. Дрхала је као срна. Из зеница јој је зрачио неки понос, задовољство.

Место на које је пала Милица

А знали смо да је смрт близу. И камен би тада проплакао...“

Овај чланак, у најмању руку, сведочи о поштовању које је Милица уживала у свом окружењу. Она се неспорно (како се види из свега што смо наводили) одмерила са смрћу, и пре ових последњих тренутака у болници. У овом одмеравању Милица се пред смрћу показала неустрашивом попут древних ранохришћанских мученица. Зато, и поред њеног великог телесног бола услед повреда, не можемо сумњати у њен самртнички понос, као ни у блажено и радосно представљење из овога живота.

Ученици четврте године Медицинске школе у Крушевцу пробдели су цelu ноћ у болници крај мртвог тела своје другарице.

Кажњени град

Пред Хируршким одељењем, док је Милица још била жива, репортер *Новости* је нашао двадесетак рођака тешко повређене девојке. Они су били огорченни. Неки међу њима нису крили „жељу да сами пресуде силецијама. И поред бола који су доживели, они су поносни на њу што је по цену живота успела да заштити своју част“.

Узбуђење јавности је било велико. *Политика експрес* је писала: „Крушевцем се за тили час пронела вест о овом стравичном догађају. Људи су хрлили ка болници и центру града спремни и да линчују виновнике ове трагедије.

Њихов бес достигао је кулминацију тек пре два дана, када је најмучена Милица Костић, и поред све бриге и напора лекара хируршког одељења, умрла. Одавно људи нису били овако потиштени и гневни истовремено.“

„Крушевљани огорчени и оплакују своју младу суграђанку.“ Они су „са револтом и осудом примили овај, досад нечуven догађај.“ Расположење у народу осликавају и следећи извештаји:

Политика: „Њена смрт изазвала је осуду свих Крушевљана. Данас се сазнало да је М. К. била веома скромна девојка и добра ученица. О њеном понашању наставници у Медицинској школи говоре све похвално. Њена трагедија изазвала је у школи гнушање и оштру осуду.“

Миличин разредни старешина Милош Антић је, пошто је истакао њену марљивост, скромност и одговорност, рекао: „Зато смо удар на њено достојанство и част примили као удар на све нас.“

Политика експрес: „Одабрала је смрт бранећи младост и чедност. (...) Град под Багдалом је завијен у црно. Сви грађани саосећају са породицом несрћне девојке и свима до свести допире страшна истина да су својом неодлучношћу да се сличним бандама младих хулигана на време супротставе делимично и сами криви за тешку трагедију која се у овом крају не памти.“

У оптужници је наведено да је Милица погинула „бранићи своју част, част узорне омладинке“: „Поносно и достојанствено по-

5. септембар 1974. године: неме демонстрације

шла је у смрт, скочивши са једанаестог спрата ове вишеспратнице. (...) Трагично, без трунке своје кривице, изгубила је живот узорна девојка, била је понос родитеља, села у којем је рођена и расла, изврстан друг, примерна ученица. Због тога су нечовечни поступци окривљених и њена трагична смрт изазвали револт, огорчење, гнушање и осуду не само грађана Крушевца и околине, већ и читаве југословенске јавности.“

Нападачи су ухваћени убрзо по Миличином паду. За кратко време (до краја године) окончан је и судски процес у коме су осуђени.

Гнев грађана

Полишика је 6. септембра 1974. године објавила како је до претходног дана „огорчење против силеција који су навели младу девојку у смрт“ постјало „све јаче“. У среду, 5. септембра, „пре подне милиционери су једва спасли силеције од линчовања“.

Овај тешки потрес је Крушевљане мало мобилисао да поразмисле шта ће да учине са порастом насиља у граду. Покренули су се да у граду искорене зло.

Миличина смрт побудила је огромно интересовање у целој

земљи. Редакција крушевачке *Победе* је и месец дана после дошаја свакодневно добијала писма од грађана и организација поводом њене смрти. Гнев грађана је био велики.

Ученици крушевачких средњих школа су сутрадан по Миличиној смрти, 5. септембра поподне, приредили у граду неме демонстрације против силецијства. Више хиљада девојака и младића прошло је градом без речи, док је на челу поворке ношена велика Миличина фотографија.

Пред испраћај новомученице

Илустрована полишика: „Док је неколико хиљада грађана прекрило велики трг надајући се да ће можда успети да се дотрогну петорице криминалаца, готово све школе и сва предузећа у Крушевцу припремали су се за испраћај Милице Костић до њеног родног села Стројинца под Копаоником. Школе су обуставиле наставу, а општина је обезбедила тридесетак аутобуса за превоз ученика до Стројинца. Цео Крушевац је изашао на улице да ода пошту својој јунакињи.“

Пренета је изјава директорке Медицинске школе Стојанке Лукић: „Наша школа је завијена у црно. Изгубили смо ученицу која је у много чему надвисила своје другарице. Њеној скромности, њеном поштењу није било граница.“

„То је дете из сиромашног села, а знате каква су та деца, која су задовољна и најмањим. Ето, рецимо, наш разред, који је проглашен за најбољи у школи, требало је да иде на екскурзију. Једна од ретких, које нису имале могућности да иду, била је Милица. Верујте ми, она ничим није одала разлог немаштине и тек касније сам дознао за то“, рекао је разредни старешина професор Милош Антић.

Полишика експрес је пренела да због ове трагедије у Крушевцу „људи већ четврти дан ходају улицама погнутих глава стидећи се и тугујући због једне прерано угашене младости. Угашене на веома окрутан начин“.

Сахрана

Поткопаоничко село Стројинци, у општини Брус, вероватно се није никад ни од једног свог мештанина опростило с више туге и већим почастима него од ученице Милице. Опело је извршио надлежни парох свештеник Мирослав Стефановић.

За одлазак на испраћај јунације владало је велико интересовање. Многи, и они који је нису познавали, дошли су тога четвртка, 5. септембра, на мало сеоско гробље. Мештани су причали да у време сахране нису могли да изброје аутобусе. Било је неколико хиљада људи из Крушевца, Бруса и околине. Међу њима и 400 ученица Медицинске школе у Крушевцу, које су се с дубоким болом и тугом опростиле од своје другарице.

У следећем броју: *Мученички јодвић ученице Милице*

Положај детета у Цркви (1)

Деца и одрасли пред Богом

Ивица Живковић

О положају детета може се размишљати на два начина. Може се анализирати оно шта о томе тврде одрасли, док посматрају положај деце из угла својих интереса, намера и тумачења. Други начин је видети шта о свом положају осећају, мисле или имају да кажу сама деца.

Питања која се односе на положај детета у Цркви тек у наше време могу се установити као област богословског интересовања. Ова проблематика стоји пред новијим поколењима Цркве, из простог разлога што је концепт положаја (човека, детета – у породици, друштву, уопште) тек недавно почeo да добија на значају. До скоро се о деци размишљало претежно у терминима зависности од одраслих, заштите, потребе прихватања ауторитета; у последњих неколико деценија у друштвеним наукама западног света више се говори о субјективности, међувисностима, правима, комуникацији, партиципацији и положају деце.

До промене није дошло из идеолошких или политичких, већ из научних разлога. Ради се о новијим кретањима у подручју социологије, социјалне антропологије и постмодерне теорије. Тако се и социјална етика Цркве, уместо досадашњих прича о хришћанској послушности, правилном руковођењу и добром усмеравању личности у развоју, нашла пред изазовима друге врсте: да изнесе хришћанско образложение и претпоставке о достојанству личности детета као једној важној животној теми савременог човечанства.

Искуство детета

О положају детета може се размишљати на два начина.

Може се анализирати оно шта о томе тврде одрасли, док посматрају положај деце из угла својих интереса, намера и тумачења. Други начин је видети шта о свом положају осећају, мисле или имају да кажу сама деца. Разлика између ова два приступа односи се на узимање или неузимање у обзир, придавање или непридавање важности искуству детета. Питање положаја детета у Цркви, породици или друштву тиче се, пре свега, самог детета. Када је реч о положају детета међу нама, одраслима, па и у православној хришћанској средини, било би коректније и савременим стандардима научне одговорности ближе када бисмо дали глас самој деци, а

потом, из онога што деца изразе, анализом њихових исказа или поступака покушали да дођемо до потребних сазнања.

Одговор на питања о положају детета из угла самог детета може се добити посматрањем деце, уколико уочавања буду довољно пажљиво издвојена, неоптерећена и неискривљена перспективом одраслих као посматрача. Од деце се не могу очекивати категоричне изјаве ни аналитички промишљене тврђење о проблемима свог положаја у свету одраслих. Деца нису вична образлагању, логичким исказима и философским увидима. Она нити могу нити осећају потребу да проблематизују или да извлаче закључке о томе. Стојећи пред дететом, није важно шта било ко од одраслих има да каже, ни да ли сматра да су га добро разумели.

У сваком случају меродавно је оно што дете осећа – каква је његова слика ствари и какав значај му одрасли близњи придају. Одговор вреднији од сваке приче био би оно што јесте, што дете доживљава, у каквом се положају међу другима оно заиста налази. Довољно је да су деца ту, међу нама и са нама. Важно је њихово присуство и њихов поглед на свет око себе. У зависности од присуства детета мења се у извесној мери и сам свет одраслих.

Важност дечјег присуства

Новије анализе у области изучавања детињства показују да близина и присуство детета често доводе одрасле у нелагодну позицију. Својим немим, неизреченим питањима која проистичу из специфичног дечјег начина резоновања, оно налаже одраслима извесну меру искрености за коју многи од њих, једноставно, нису спремни. У покушају да се клоне тог

Шта се може рећи о положају детета у нашој Цркви? Какав је тај положај и какав би требало да буде? Какав би могао да буде?

захтева они настоје да заобиђу и игноришу дете, негирају његову разумну природу, легитимност његовог доживљаја ствари, па и његов лични интегритет. Чак и канонски поступат већинске, римокатоличке хришћанске вероисповести, о томе да дете до седме године не треба сматрати разумним бићем, има везе са тиме какав став према себи и свету људи покушавају да створе и да га себи протумаче.

Када се ради о хришћанском приступу, свако вредновање људског бића – па и детета – задобија специфичну тежину услед тога што је то увек вредновање пред Богом. Хадон Вилмер, један од пионира контекстуалне теологије детета у евангеличком хришћанству нашег доба, назвао је дете једним од Божјих језика. То значи да присуство детета има значај божанског откровења; то је један од начина на који Бог открива себе. Већ само присуство детета поставља питање нама одраслима: какви смо ми? Какав је свет који смо ми створили за себе и за своју децу данас, а који остављамо њима и њиховим потомцима за будућност?

Деца и одрасли пред Богом

Проблем положаја детета тиче се и нас одраслих: какав је положај нас и наше деце у Цркви? Питање може бити упућено свима: какве смо координате одредили, какве обичаје и каква правила односа утврдили? Шта се може рећи о положају детета у нашој Цркви? Какав је тај положај и какав би требало да буде? Какав Бог да-

је да он буде и какав би могао да буде? Начин на који се виђење детета у Цркви разликује од његовог виђења у друштву или ма којој другој заједници на неки начин говори о томе шта Црква у стварности јесте. Је ли то свет одраслих, заједница у којој нема места за децу, која не осећа потребу за децом и где присуство детета доноси нелагодност и забуну? Није исто уколико Црква за нас значи заједницу људи који се налазе у положају деце и ако хришћани, чланови црквене заједнице, себе доживљавају као одрасле, велике и довољно сазреле пред Богом, ближњима, светом.

Како се схвата детињство и како се прима дете у Цркви установљено је одређеним односима које хришћани успостављају. То је тема теолошки готово неограничена, достојна не само да буде предмет једне докторске дисертације, већ област истраживања за нечији читав радни век. Шта све говори, шта открива и на шта упућује ово питање! Разматрајући положај детета у Цркви, ми говоримо о конкретним схватањима, о односима и вери, о осећајности и одговорности, о ставу одраслих људи према себи и према детету у себи. Задатак теологије је да се одреди шта су хришћански односи са децом, када се они могу тако називати, шта се у тим односима може сматрати божанским а шта људским, шта је у њима нарочито и по чему се хришћански односи разликују од оних односа са децом који се не сматрају хришћанским.

– наставак у следећем броју –

– Дигитални изазов и хришћански одговор –

Црква у цивилизацији бинарног кода

Презвишер гр Оливер Субошић

Данашње информационо друштво почива не само на обради огромног броја података, већ на специфичном начину масовне обраде података који је повезан са употребом рачунарских система. Ти системи, било да су у питању мобилни телефони или суперкомпјутери, су засновани на такозваном *бинарном систему* обраде података.

Цивилизација у којој живимо се у информатичкој литератури обично опишује синтагмом „информационо друштво“, при чему тај термин све чешће срећемо и у свакодневном говору. Један број социолога је, међутим, с правом приметио да се информационим друштвом може назвати свако друштво које на системичан, организован и рутински начин прикупља и обрађује велики број података. То се, по наведеном запажању, може применити већ на европске националне државе од пре неколико векова – иако у то време рачунари не само да нису постојали, већ нису били ни у примисли, масовна обрада података о грађанима и ресурсима на нивоу друштва је и те како постојала и била важан чинилац друштвеног функционисања.

Да ли би онда требало пронаћи неки други термин којим бисмо, за почетак, прецизније окарактерисали данашњи облик информационог друштва? Можда је добро на самом почетку обратити пажњу на крај-

ње специфичан технолошки начин на који функционише данашње информационо друштво. Оно почива не само на обради огромног броја података (као што је претходно наведено, то је у некој мери одлика и претходних епоха), већ на специфичном начину масовне обраде података који је повезан са употребом рачунарских система. Ти системи, било да су у питању мобилни телефони или суперкомпјутери, су засновани на такозваном *бинарном систему* обраде података. Једноставно говорећи, низови нула и јединица (бинарни код) који нешто значе на машинском језику се унутар уређаја обрађују великим брзином, док „корисник“ види само резултат радње и то на начин на који су конструктори и програмери предвидели. Дакле, нуле и јединице на логичком нивоу јесу једина „азбука“ разумљива технолошким системима данашњице који потпуно прожимају свет који нас окружује. Из наведеног разлога савремено друштво можемо окарактери-

сати као *цивилизацију бинарног кода* или, једноставније, *бинарну цивилизацију*.

Бинарна цивилизација није настала сама од себе – она је произашла из претходне, индустријске цивилизације и потпуно се ослања на њу, али је у великој мери трансформише и надилази. На првом mestу, приметимо да су изменењени сами индустријски процеси. Узмимо за пример класичан производ индустријске цивилизације – аутомобил. Његове особине су остale исте: јачина мотора, брзина, степен потрошње горива, док је у срцу машине још увек мотор са унутрашњим сагоревањем. Но, у оквирима бинарне цивилизације сам процес изrade аутомобила је изменењен, почевши од пројектовања модела каросерије уз помоћ тродимензионалних рачунарских програма за моделовање до аутоматизације фабричких постројења приликом израде и склапања модела. И не само то, аутомобил постаје све више специфичан информациони систем, с обзиром на електронско пра-

ћење параметара током вожње, навигациони GPS уређај, па чак и аутономне системе навођења код најновијих модела возила.

Кључна разлика бинарне у односу на индустријску епоху није, међутим, на равни трансформације познатих процеса и производа, већ на ширењу опсега утицаја и стварању нових феномена. На првом месту, по потребно је уочити да цивилизација бинарног кода има *тотални оисеј* у географском смислу. Наме, иако су дometи индустријске цивилизације били огромни, она никада није могла да обухвати целокупну земаљску куглу (осим ако не рачунамо последице у виду глобалног за гађења природе), док је бинарна цивилизација успела да досегне чак до космичких размера. Сателитски системи су најбољи пример – они који сумњају у глобални географски опсег бинарне цивилизације треба само да покрену Google Earth интернет сервис и „нациљају“ место на планети које их занима у одређеном тренутку.

Ово тотално покривање у географском смислу за нас хришћане је веома привлачно у мисионарском погледу јер то значи и тоталну *доступност њодашака* који се налазе у електронском облику. То је особито важно када је реч о глобалној доступности Светог Писма. У индустријској цивилизацији је било могуће да неки ауторитарни режим на својој територији цензурише или уништава књиге које му нису по вољи, док је у оквирима бинарне цивилизације немогуће „филтрирати“ цео информациони спектар – иако такве тежње постоје и у електронском простору (поготово на интернету), оне ни изблиза немају пун ефекат. Бинарна цивилизација је тако омогућила да по први пут у историји човечанства Свето Писмо и дела Светих Отаца постану заиста апсолутно глобално доступни. То је веома важно за мисионар-

Бинарна цивилизација није настала сама од себе – она је произашла из претходне, индустријске цивилизације и потпуно се ослања на њу, али је у великој мери трансформише и надилази.

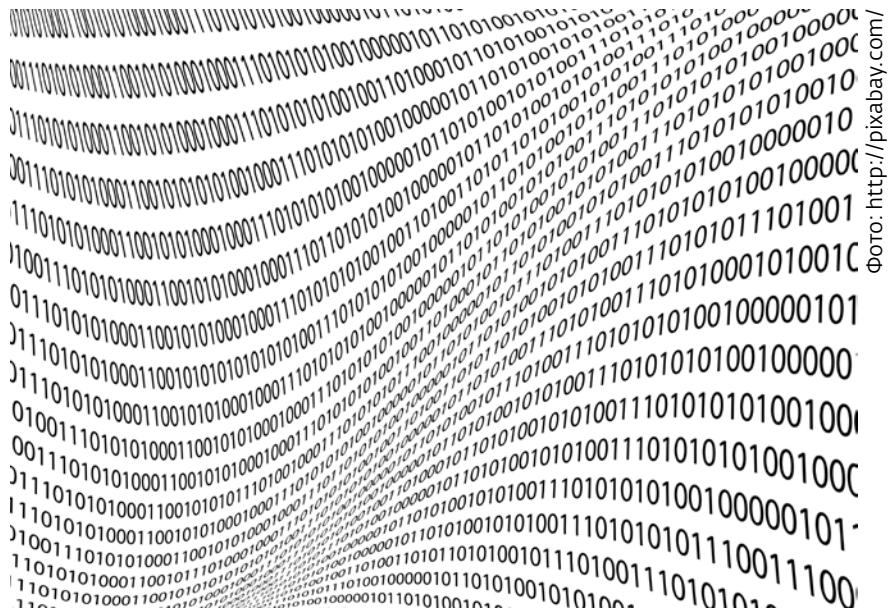

Фото: <http://pixabay.com/>

ску делатност Цркве, поготово у регионима у којима постоји вишевековна пракса цензуре свега што има везе са хришћанством. Са друге стране, тотални опсег бинарне цивилизације отвара озбиљан друштвени проблем злоупотреба од стране структуре моћи, када придев „тотални“ лако склизне у „тоталитарни“. Наме, више је него очигледна појава такозваног *друштва њод надзором*, у коме су свакодневне активности грађана масовно праћене на глобалном нивоу путем електронских система надзора. Уколико такву активност надзора прати и упоредна индоктринација путем мас-медија, онда је то већ *информационо-контролисано друштво*, својеврсна пародија слободног друштва која од човека прави објекат манипулатије. На феномен друштва под надзором и на његове последице ове године је указао и Свети Архијерејски Сабор Московске Патријаршије, доневши један детаљан и референтан документ.

Посебно разматрање је по потребно на пољу *тоталне комуникационе доступности*, с обзиром на то да смо сви релативно брзо прихватили навику да будемо увек електронски доступни, углавном преко мобилних телефонских уређаја. Међутим, ако реално размотримо ствари, човек би требало да је потпуно комуникационо доступан у свега три ситуације: када се налази на путовању, када је у некој ванредној околности и када је у специфичном, али свакодневном окружењу, попут лифта (за случај да се исти заглави). У све три ситуације мобилни телефон је веома потребан и пожељно би било да је укључен, док у другим ситуацијама то зависи од контекста, наше слободне воље и расположења. Тачније, требало би да је тако јер ми углавном чинимо управо супротно, повучени навиком тоталне доступности. Примера ради, контекст предавања у амфитеатру не допушта да слушаоци у клупама буду истовремено електронски

комуникационо доступни, јер то омета сам чин предавања. Примећујемо, ипак, да у пракси предавач редовно мора више пута да напомиње слушаоце да искључе своје мобилне телефоне. А да не говоримо о крајње примитивној навици да се грчевито јављамо на телефонски позив за време директног разговора са другом особом или за време боравка код некога у гостима – тиме не само што прекидамо постојећу комуникацију са најближим окружењем, већ нисмо доволно увиђавни да се извинимо свом првобитном са-говорнику који ће морати да слуша и наш разговор са другом личношћу. Све то заправо говори о веома jakoј навици која је већ прешла у другу природу и указује на нешто веома важно: технологије бинарног кода су промениле не само *свешт око нас* и не само *свешт међу нама* (начин комуникације), већ полако мењају и *свешт у нама* (тачније, мењају сам однос према самом чину општења и његову перцепцију са наше стране).

Проблематика тоталне доступности је, међутим, само један аспект посебно важне појаве *сажимања времена и простора* (у стручној литератури се користи термин временско–просторна компресија). Све претходне цивилизације су у мањој или већој мери тежиле да скрате време потребно за превазилађење просторних дистанци и за обављање одређених радњи. Индустриска цивилизација је ту учинила велики помак производњом савремених видова транспорта и саобраћајних средстава која су омогућила да се хиљаде километара пређу у свега неколико часова. Са друге стране, бинарна цивилизација је отворила могућност да готово тренутно будемо „присутни“ на другом крају планете. То је до некле било могуће и у оквирима индустриске цивилизације, коришћењем телефона, радио

таласа, телевизије... или је ипак имало своје техничке дomete сведене на регионални ниво, ограничену интерактивност и немогућност двосмерног преноса пуног мултимедијалног сигнала у реалном времену. Сетимо се да је пре само петнаестак година у Србији пренос добrog звучног и видео сигнала преко интернета у реалном времену на други континент представљало прави технички подухват – тако нешто је на овим просторима први пут изведено током прославе Савиндана на Православном богословском факултету у Београду крајем деведесетих. Већ деценију касније свака српска домаћица је у паузама од куhiњских обавеза могла из своје куће преко Скајпа да комуницира са својим пријатељима и сродницима из дијаспоре, и то уз пун мултимедијални пренос у реалном времену...

Наведена могућност директног, мултимедијалног и јефтиног глобалног контакта је веома интересантна и корисна за мисионарске сврхе, било да је реч о интерактивним предавањима преко интернета, слању мисионарских порука или организацији мисионарских активности. Ова могућност на личном плану, међутим, ствара један озбиљан *тарајокс* који карактерише све масовне медије: људи који су удаљени хиљадама километара постају ближи, док они који су у непосредној близини постају даљи. Наведимо једноставан пример. Својевремено је наш јавни медијски сервис на свом интернет–сајту поставио веома занимљив видео запис, на коме је било приказано једно венчање. За време док је свештеник читao молитву у једном тренутку млада је испод вела извадила мобилни телефон и почела да пише поруку некоме. У том тренутку, она је „некоме тамо“ била веома близу у мислено–комуникационом смислу, док се истовремено изра-

зито „удаљила“ од младожење и свештеника. Другим речима речено, она је била поред њих двојице, али није била са њима у молитвеном чину. Сведено на опште категорије, сажимање времена и простора рађа парадокс упоредног *присуства на даљину и одсуства из близине*. Ово није редак феномен: обратимо пажњу на људе који у ресторану седе за истим столом, а сваки је заправо за својим уређајем; или на децу која су по цео дан у комуникацији преко „мреже“, а све мање у реалном и квалитетном општењу са својим укућанима.

На ову сферу се надовезује још сложенији проблем, а то је појава *виртуелних идентитета*. Бинарна цивилизације је по први пут у историји отворила могућност да човек створи потпуно нови, виртуелни идентитет у виртуелном свету. Друштвене мреже и форуми су једноставан пример како то функционише у пракси. Путем свог виртуелног профила или комуникације у оквиру неке електронске групе, човек временом остварује неку врсту новог идентитета који одржава на дневном нивоу. Колико таква врста комуникације уме да буде озбиљан изазов за човека, сведоче случајеви младих људи који у најмању руку падају у депресију када су изопштени или прокажени у неком електронском простору, будући да су управо у њему пронашли свој свет. Наравно, не мора само по себи да буде проблем уколико неко пронађе везу са другима кроз комуникацију у виртуелној сferи, поготово ако је сведено на решавање практичних питања и „дозирano“ у времену, но проблем дефинитивно настаје када се створи јаз или чак конфронтација између физичког и виртуелног идентитета. Тада имамо раздор између онога што човек у физичким односима заиста јесте и онога што себе у електронској комуника-

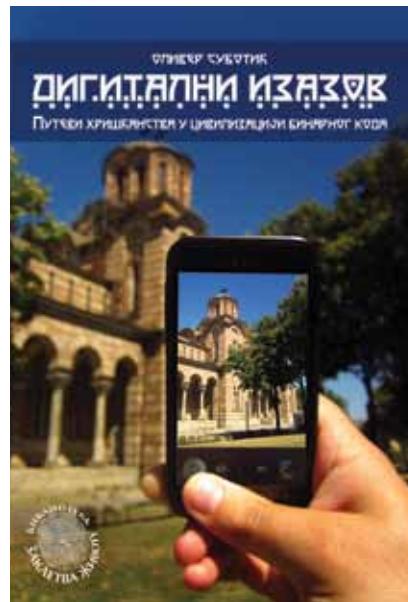
цији представља. Ово отвара проблем духовне схизофреније: човек у директним физичким релацијама у кући, на послу, у школи постоји у једном „издању“, док у електронском свету живи потпуно други живот. Проблематика псеудонимности која је толико присутна на интернету целу ову причу само додатно усложњава.

Какве везе виртуелна реалност има са хришћанством и зашто би нам девијације виртуелних идентитета уопште представљале проблем у пракси црквеног живота? За православне хришћане центар живота и идентитета је, разуме се, у Христу Господу, али ово не треба схватити индивидуалистички (у смислу одвојености од других верујућих), већ пре свега кроз литургијско–подвигнички живот који врхуни у учешћу на конкретном литургијском сабрању Цркве. Нажалост, ми већ годинама имамо случај да један број православних хришћана осећа већу повезаност, синергију и припадност виртуелним електронским сабрањима на разним хришћанским форумима и групама (који, понављамо, имају и своју добру страну уколико су правилно усмерени и временски незахтевни), него са својим литургијским сабрањем на коме се заједно Богу моле и причешћују. То је тачка у којој се проблем виртуелних идентитета веома јасно рефлектује и на црквеном животу и позива на практично решавање.

Бинарна цивилизација имајош једну важну особину – она је веома привлачна и супестивна, управо због могућности стварања потпуно новог, виртуелног света и учешћа у њему. Подсетимо се овом приликом да је човек створен по икони и подобију Божијем и да је, између осталог, призван и да ствара, управо по угледу на свог величанственог Творца. Човек то чини на различите начине (из-

међу осталог и коришћењем електронских технологија), но тежњу за стварањем не можемо једноставно применити на виртуелну реалност, концепт који омогућава живот у имагинарном електронском свету. Виртуелна реалност као таква може бити корисна за образовне и научне сврхе где јој је сврхаточно одређена и границе испртане – студенти медицине, архитектуре, војних академија... могу имати велике користи од виртуелних симулатора. Но када VR постане замена физичке реалности и када човек просто „урони“ у њу да би побегао од реалног света и његових проблема (уместо да се хвата у коштац са искушењима) или да би пронашао неки други живот (уместо да преобрази постојећи и реални), онда већ имамо озбиљан проблем. Тада је већ веома велики када, приме-ра ради, начелница једне београдске лабораторије позове сарадницу на консултације, а она одговори да „долази чим залије шаргарепу“ (коју „залива“ у пузама од посла, на виртуелном симулатору на рачунару, а не у самој лабораторији, наравно). Са друге стране, када београдском парохијском свештенику дође парохијанка која жели да се разведе од свога супруга јер он у последње две године живи искључиво у свету тродимензионалних видео–игара и не занима га ништа друго, онда је то већ нешто веома, веома забрињавајуће и позива нас да озбиљно схватимо природу нових изазова који су пред нама.

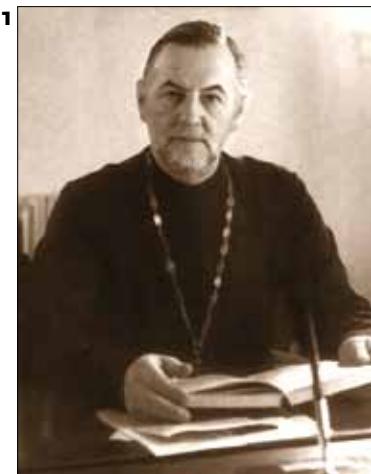
На крају, после све ове „аналитике“, да ли се може пронаћи решење за наведене и много друге дигиталне изазове које нам бинарна цивилизација на меће? Према нашем скромном мишљењу, једно од решења је следећа тријада: 1) постојана, превезана и расудљива свесност о технолошким феноменима, на основу које се може донети став

који треба додатно вредновати из перспективе саборног искуства Цркве; 2) слобода за примену таквог става, који се некада неће поклопити са већинским ставом у друштву и 3) подвижнички начин живота у односу према технологији, који подразумева не само коришћење, већ и спремност на повлачење прецизних граница у складу са претходна два услова. Одговор се, дакле, не своди на једноставан конзервативизам и негирање бинарне цивилизације, а још мање на површни модернизам који позива на безусловно и некритичко праћење трендова. Наш хришћански пут у решавању ове проблематике треба да је темељног карактера и да се тиче како суштинског, концептуалног преиспитивања технологије тако и конкретних технолошких решења и начина њиховог коришћења у датом контексту. У том смислу троделни императив здравог расуђивања, константног подвига и слободе јесте једни одговор достојан хришћанина, како у давно прошлим временима, тако и у цивилизацији бинарног кода.

Текст је настао на основу предавања одржаног у Коларчевој задужбини 18. јуна 2013. године поводом књиге „Дигитални изазов – јавни хришћанству у цивилизацији бинарног кода“

Велики теолози двадесетог века : Александар Шмеман

Евхаристијска теопоетика

Лазар Нешић

Протојереј–ставрофор и доктор богословља, свештеник и професор Александар Шмеман рођен је 13. септембра 1921. године у Талину, данашњој Естонији. У раним годинама детињства његова породица се сели из Естоније у Француску, где је и остао све до свог коначног одласка у Америку. Образовање је започео у руској војној школи у Версају, из које потом прелази у гимназију, а касније наставља студије у француском лицеју и на Париском универзитету. Године Другог светског рата и немачке окупације Француске биле су одређене његовим пресудним опредељењем за богословске студије на руском Богословском институту Светог Сергија у Паризу (1940–1945). Током петогодишњих студија превасходно се посветио изучавању црквене историје, коју је по завршетку и почeo предавати. Радом на тему из области литургијског богословља стиче звање доктора богословских наука. У Свету тајну брака ступа 1943. г., а у чин свештеника је рукоположен 1946. године. Године 1951. одлази у Сједињене Америчке Државе и пријежује се колективу Академије

Светог Владимира у Њујорку, коју је тада градио један од најутицајнијих православних богослова 20. века отац Георгије Флоровски. Отац Александар 1962. године долази на положај декана ове академије и ту остаје све до своје смрти 13. децембра 1983. године.

Библиографија

Отац Александар Шмеман је објавио велики број књига и чланака на различитим језицима. Такође, превођење његових дела на велике европске језике тек је у свом замаху. Српски народ и његова Црква се могу похвалити готово најобимнијим преведеним опусом Шмемана на свету. Немогуће је све набројити, па дајемо на увид основну библиографију монографија и зборника чланака:

Историјски пушт православља (Атон, Београд, 1994);

Тајне празника (Светигора, Цетиње, 1996);

Црква, света мисија – размишљања о православљу на западу (Светигора, Цетиње, 1997);

Велики посод (Каленић, Крагујевац, 2002);

За живот свешта – свеће тајне и православље (Логос, Београд, 2006);

Дневник (Видослов, Требиње, 2007);

Наш живот у Христу, Христов живот у нама, изабране беседе, есеји, итд. (приредио Матеј Арсенијевић, Образ светачки, Београд, 2007);

Смрт смрти (Хришћански културни центар, Београд, 2007);

Водом и духом: о тајинству крштења (Света Гора, манастир Хиландар, 2008);

Евхаристија: тајинство Царства (Света Гора, манастир Хиландар, 2009);

Евхаристијско богословље (приредио Лазар Нешић, Богословско друштво Отчник, Београд, 2011).

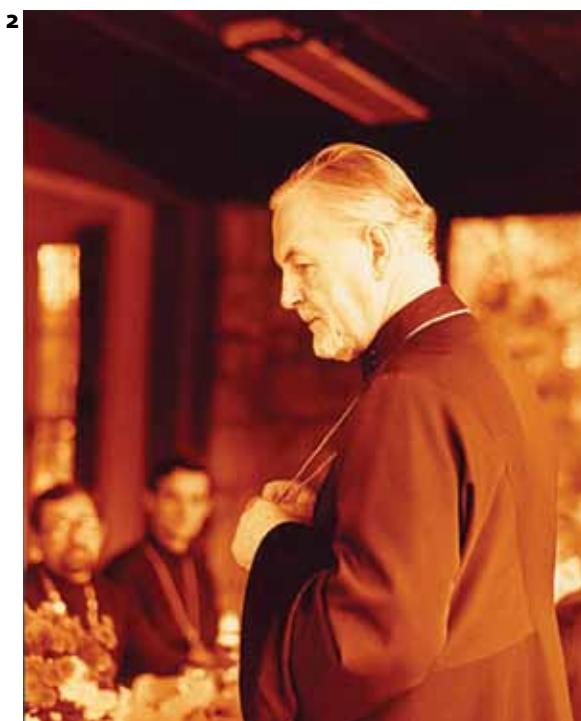
Херменеутика светотајинског

Целокупно теолошко дело оца Александра Шмемана јесте нарочита литургијско–евхаристијска херменеутика, тумачење Евхаристије и Светих тајни, као и саме светотајинске – колико се она може протумачити и изрећи, интерпретација (лична и непоно-

вљива) самог унутрашњег живота Цркве. Шмеман је литерарни и практични егзегета сусрета Христа и творевине (човека и света) у Евхаристији. Ово је темељ и основа његове теологије. Дакле, није реч (нужно) о спољашњој реформи литургијског живота Цркве (иако ће Шмеман и у овоме имати значајну улогу). Отац Александар не види проблем у речима, покретима, обредима и другим спољашњостима. Не, реч је о животу. О феноменима свакодневној. О животу хришћана који себе уграђују у Евхаристију, у Христа и друге. Реч је о сусрету и о читању трагова *догађаја* – *Христова* у нашем појединачном живљењу. Ако овог сусрета нема, не вреди ма каква теологија – наводио је Шмеман у личним записима.

Отац Александар није, за разлику од доброг дела његових савременика и данашњих читалаца његовог дела, био склон утопистичким идејама савременог хришћанства. Катkad је врло оштро (али трезвено) критиковао пасивност црквене емпирије, а посебно парохијске. Није затварао очи пред проблемима. Шмеман није био површан. Несклон фантазмима и страховима у посматрању потешкоћа и изазова Цркве, Шмеман ће за многе постати тешко сварљив и свакако и данас жива контроверза.

Уколико се водимо насловом члánка, рекли бисмо да Шмеман има нарочиту поетику писања, тј. *теојосијику*. *Дневници* оца Александра снажно сведоче о његовој способности да буде учесник и пречесник малих, рекли бисмо *микроесхатолошких* тренутака пројаве славе и лепоте природе, света, па и породично–градског живота. О Шмемановој теологији природе – света тек треба писати. Такође, треба проучавати и његово придавање значаја малим стварима – *теолојији обичних ствари*. Битно је оно што је Шмеман бележио у *Дневницима*. Још битније јесте оно прећутано. Можда је сакрио са намером, а можда и у немогућности да запише *неизрециво*.

1. О. А. Шмеман као декан Академије Св. Владимира; фото: www.schmemann.org

2. Обраћање о. А. Шмемана на једном научном скупу; foto: www.schmemann.org

Управо је ова, готово феноменолошка, категорија живота оно што карактерише његову поетику, *евхаристијску теојосијику*. Томе у прилог иде и Шмеманово инсистирање на *Догађају*. Пре свега, догађају – Евхаристији или евхаристијском догађају. *Евхаристија као сам Догађај*. За Шмеммана (а то важи и за двохиљадугодишње предање Цркве) Евхаристија је догађај доласка Христа у творевину и Његово сједињење са истом. Подсетимо се: *Ако је догађај својеврсна катехерија онај што тешк долази, онај никада незавршенот, никада до краја присутној, онај што се ишчекује тешк да буде, нешто што је аисолутно ново* (а да тако јесте уверавају нас писци у распону од Јована Јеванђелисте до Жака Дериде), онда је *Евхаристија Цркве догађај јар екселанс*. Управо евхаристија феноменолошки показује сву напетост оног већ сада, али не још. Ово нас води још једној категорији, тј. догађају оног *Немојућеји: евхаристијском бојочовештву као биђу-ка-васкрсењу*. Целокупна Шмеманова теологија обележена је овом категоријом Догађаја. Само он у себе може примити живот, али и обрнуто: живот је *жив* само када је испуњен Евхаристијом.

Овакав концепт богословља имаће велике и значајне последице по теологију Цркве и практику која настаје после Шмемановог рада, а посебно у Србији. Нико до данас није остао равнодушан према његовој теолошкој мисли: у распону од презирача и јавног спаљивања његових књига (у једној од семинарија у Русији) до ватрених обожавалаца и епигона. О томе колико су једни и други (и потенцијално трећи – који би објективно читали Шмемана и из свега извукли нешто плодно) допринели реалној валоризацији Шмемановог опуса, говорићемо опширније другом приликом. Без таквог стваралачког и озбиљног дела прети нам опасност стварања култа личности који би свакако гушио храбрију и квалитетнију оцену његовог богословља.

На крају, није претерано рећи да отац Александар Шмеман јесте истински мартир (сведок) Исуса Христа, живи учесник живота Свете Тројице и спасења света у Христу и живи пример хришћанина у савременом добу. Шмеман је аутентични *Сведок* свега наведеног. А „за Сведока, нико не сведочи“ – како каже Пол Целан – осим самог живота. ■

Спутана и ослобођена мисао Владимира Меденице

Васкрсавање аутора

Блајоје Пантелић

Реч на промоцији књиге Владимира Меденице *Одрази у сребрном огледалу*
[Ђурина кућа, Београд 2. 10. 2013]

Почео бих са једном кратком историјском напоменом. У Србији између два светска рата, када је културни, интелектуални и уопште духовни живот доиста био на веома високом нивоу, појавила се група интелектуалаца међу којима је Владимир Вујић био једна од најистакнутијих личности, а који је познат као коаутор књиге *Нови хуманизам* и аутор познате збирке огледа *Слушана и ослобођена мисао* (узгреб, чини ми се да би и књига која нас је вечерас сабрала овде такође могла да носи исти назив). Они су, наиме, осетили, имајући у виду саједне стране сумрак западног света (који пак данас обитава у тамној ноћи) и са друге искуство снаге руске религијске мисли настале пре октобарске револуције, да је дошао прави час да се на европској сцени појави једна аутохтона „словенска мисао“, аутентична словенска, или ако хоћете српска философија. Вујић у једном свом програмском тексту објављеном у часопису *Народна одбрана* 1931. године, пише нешто што би, верујем,

и Владимир Меденица данас потписао, па бих га сада цитирао: „Словенска мисао, чиста и као таква духовна, носи собом једну жељу, једну наду, један замах духовни. Та мисао значи духовни препород, напор за једним таквим препородом. И нека не буде парадокс када се говори о оним Европљанима који словенски мисле. Јер таквих има; и њихова заједница, над крвљу, над расом, над развојеностима свима и преко свих баријера, сачињава елитну духовну мањину чијој мисли припада неодложиво и неопозиво будућност. Јер ако има, опет то није парадокс никакав, словенски мислећих, у Европи, има и европски мислећих у словенским земљама. Али њихова није будућност.“ Не бих додатно коментарисао наведене речи, и упуштао се у прогнозе везане за будућност европског мишљења... Само бих узгреб додао да је било и оних који су делали унутар тог духовног миљеа тридесетих година прошлога века, а који су српску мисао поистоветили са светосављем, пре свих, ту су Јустин Поповић и

Николај Велимировић, али и нпр. млади професор Милош Ђурић. Нажалост, тај пројекат стварања аутентичне словенске мисли је осујећен променом власти у Југославији најавом Другог светског рата, која је донела и једну нову идеологију. Нова југословенска идеологија покидала је и чврсте духовне везе Срба и Руса, и тек ће крајем осамдесетих и почетком деведесетих година неколицина истакнутих српских интелектуалаца обновити интересовање за руску религијску философију, најпре мало дискретније, преко великих руских књижевника, првенствено интересовањем за реч и мисао Фјодора М. Достојевског и др. Међу њима је академик Никола Милошевић свакако најистакнутија фигура... А у другој генерацији оних који су се бавили руском религијском философијом, и то много директније и посвећеније, био је и Владимир Меденица.

Када се помене његово име, оно што свако одмах има у виду јесте једна карактеристика која га краси, а која је тако несвојствена философима наше

**владимир
меденица
одрази у
сребрном
огледалу**

епохе (уколико се време у коме живимо уопште и може назвати епохом...), а реч је о скромности. Владимир Меденица је у почетку свој рад схватао дијачки. Наиме, попут средњовековних дијака, он је марљиво преводио, приређивао и издавао списе руских философа и књижевника, и тек понекад притиснут разним поводима или молбама сарадника и пријатеља, усуђивао се, понављам врло ретко управо због своје дијачке скромности, да проговори или напише неки текст о стваралаштву руских философа, књижевника, сликара или редитеља, у чији је рад јако добро упућен (Меденица је засигурно један од наших водећих познавалаца руске културе у целини). Један део тих написа је сабран у књизи *Одрази у сребрном огледалу*.

Пошто није прилика да се говори о свим аспектима дела Владимира Меденице, сада бих се осврнуо само на једно, чини ми се веома важно, питање, које гласи: Како Владимир Меденица приступа тексту, како интерпретира руске религијске ствараоце? Свако које читао или ко ће читати радове публиковане у поменутој књизи приметиће да он нема традиционалистички приступ тексту, у смислу да на основу биографије аутора, реконструкције историјског, културног или политичког контекста у коме је дело настало итд. интерпретира конкретан текст. Међутим, говорити о „смрти аутора“ коју имамо у постструктурализму, у случају егзегезе Владимира Меденице било би не само исхитрено него и у најмању руку неумесно. Зашто? Меденица је фјодоровљевац. Штавише, један од радикалнијих фјодоровљеваца, и то не само код нас (он је овде, колико је мени познато, и једини следбеник Фјодо-

рова); не верујем да и у Русији има философа чија је мисао, као што је његова, тако чврсто везана за стваралаштво овог славног родоначелника „руске идеје“ (за разлику од Србије, у Русији, наравно, постоји одређен број аутора који су везани за дело Николаја Фјодорова). Имајући то у виду, код Меденице се среће нешто што би се могло означити не као „смрт“ већ као „васкрсавање аутора“. Ово је очигледно нпр. из онога што је записао у једном од текстова који су се нашли у овој збирци. Наиме, позивајући се на Фјодорова а уједно исповедајући и свој став, Меденица је записао: „[...] онај ко из књиге не види аутора, чија мисао није способна да са самог дела пређе на аутора, не поступа нормално ни у интелектуалном ни у моралном смислу, тај не поступа синовски. [...] присуство личности у тексту“, – наставља Владимир Меденица – „указује на огромну одговорност читаоца у односу на текст који је део личности, али и на саму бит читања као *васкрсавајуће чина, чина који оживљава, ослобађа онога које је 'заточен' унутар корица свог властитог самосведочења*. [...] Читалац је одговоран пред Истином, пред Личношћу, и поступаће синовски само ако у духу заједничког дела учествује у васкрсавању аутора текста, тј. личности која се логосно самосведочи“ (*Одрази у сребрном огледалу*, стр. 109).

За сам крај, рекао бих нешто управо о томе како сâм Владимир Меденица „васкрсава“ ауторе које чита, односно о којима говори и пише. (Иначе, то оживљавање аутора у акту тумачења је, бар како ја видим те ствари, херменеутички идеал који је достижен само величким умовима.) Наиме, реч је о стваралачкој интерпретацији која не тежи напросто то-

ме да дешифрује шта се крије иза речи неког аутора, не, њен циљ је нешто што је далеко више од тога: она тежи томе да разоткрије фундаменталну мисао изложену у тексту или слици, а која је универзална, која је релевантна за свако доба. Другим речима, када Меденица тумачи нпр. Фјодорова или Достојевског, а с обзиром на актуелне проблеме нашег времена, он нам излаже не оно шта нама данас и овде Фјодоров или Достојевски поручују, него оно што би нам поручивали да живе данас и овде. У текстовима Владимира Меденице о поменутим великанима духа, као и о свима осталима о којима говори и пише, сусрећемо не њихову напросто препричану већ оваплоћену мисао. Стога, да тако кажем, да су Фјодоров и Достојевски, или Хомјаков и Чехов, или Маљевич и др., рођени у Руми 1953. године, да су студирали философију код проф. Бранка Павловића, да данас живе на Зvezdari и да тролејбусом број 28 путују до центра града, сигурно би говорили управо оно што данас говори Владимир Меденица инспирисан њиховим делом.

Ходочашће библијским светилиштима

Сихем – место избора и одлуке

– други део –

(наставак текста из *Православља* бр. 1117)*Јован Блаћојевић*

Овај град је био позорница највећих религијских и политичких догађања библијског Израиља

Сихем у доба Исуса Навина и судија Израиљевих

Сихем је у периоду боравка Јевреја у Египту и њиховог путовања кроз пустињу задржао култни карактер. У Сихему су сахрањене кости праоца Јосифа које су пренете из Египта (ИНав. 24, 32). У Сихему је вероватно већ био насељен део израиљског народа. Уколико је ова претпоставка тачна, њоме се може објаснити зашто Сихем није пострадао у периоду израиљских освајања Ханана (у чему се слажу библијска нарација и подаци до којих се дошло археолошким истраживањима). У Сихему су зајорданска племена добила и своје територије (ИНав. гл. 14–17). Ту је Израиљ обновио савез са Јахвеом створивши и основу за чвршћи политички савез племена. Сихем је изабран као симбол континуитета са праоцима Израиља.

У том контексту треба разумети *подизање камена свечанствава* и израз *под храстом* (као култним дрветом). Исус Навин је истакао да савез са Јахвеом подразумева строг монотеизам (ИНав. 24, 14.15.19.20) и потпуно поти-

Библијска нарација садржи алузије на култ камена. Археолошка истраживања Вилијама Албригта (William Albright) потврдила су постојање култног камења у области Ханана. Овај култ је део израиљске религије од времена праотаца Израиља до позног доба судија. Изгледа да се овај пракса одржала и у позном периоду јудејске религије (Ис. 19, 19; Ос. 3, 4; 10, 1–2; Мих. 5, 12; Јез. 26, 11; 1 цар. 14, 23; 2 цар. 3, 2; 10, 26–27; 17, 10; 18, 4; 23, 14). У историји израиљске религије камени стуб је дуго имао двојако значење. Једно је било прихватљиво за јахвисте, а друго је било ознака идолатријског култа. Друго значење је временом превладало (ИНав. 24, 26.27 уп. Пост. 28, 18–22; 31, 13.44–52; 35, 1–4.20; ИЗЛ. 24, 4; 2 Сам. 18, 18). Зато је овај чести култни образац, као и култ свега дрвета (Пост. 12, 6; Пост. 13, 8; 21, 33; 14, 13; 18, 1; 35, 4; Суд. 4, 11; 6, 11.19; 1 Сам. 10, 3; 22, 6; 31, 13 уп. Пнз. 12, 2; 2 цар. 16, 4; Ис. 1, 29; 57, 5; Ос. 4, 13; Јер. 2, 27; 3, 6; Ав. 2, 19; Јез. 6, 13; 20, 28 уп. Пнз. 11, 30; Суд. 9, 6.37) осуђиван од стране библијских писаца (ИЗЛ. 23, 24; 34, 13; Лев. 26, 1; Пнз. 7, 5; 12, 3; 16, 22). Значајно је приметити да се Авимелек прогласио царем под храстом, а и сурово братобиство које је извршио имало је не само политички него и религијски значај. Исто се може рећи и за обрачун са побуњеним становницима Сихема који је извршен у складу са асирским и хетитским религијским обичајима (Суд. 9, 45).

рање идолатрије у Израиљу (ИНав. 24, 23 уп. 24, 14). Тиме је поновљен и актуелизован ранији поступак праоца Јакова чији савез су Израиљци и баштинили. Сихем је, дакле, место успостављања континуитета са прошлочију, али истовремено и место у којем се одређује будућност Израиља.

У том будућем периоду историје Израиља Сихем је имао запажено место. Значајна улога Сихема у овом периоду тицала се не само култа, већ и политици. У Сихему се Авимелек, током 12. в. пре Хр., прогласио за цара (Суд. 9, 6). У склопу описа његове краткотрајне владавине библијски писац спомиње храмове Ваал Верит (Ваалов завет) и Ел Ве-

рит – Завет (Бог завета или Завет Ела, уп. Суд. 9, 4.27.46–49). Археолошка истраживања су потврдила постојање ванредно великих храмова у Сихему тог доба.

Сихем се, у овом периоду, спомиње као средиште прослављања *јодишњејт* празника Господњејт (Суд. 21, 19). Крајем доба судија Сихем је и даље био ходочаснички центар, али је његов значај слабио пред уздизањем култног значаја Ветиља у коме се налазио *ковчејт савеза* (Суд. 19, 21). Сихем је постао место на којем су ходочасници понављали историју праотачког доба, вршећи ритуално очишћење пре одлaska *пред Господом у Ветиљ* (уп. Пост. 35, 2–4).

Рушевине Сихема над којима се подижу оближње планине, Геразим и Евал.

Израиљска племена окупљена око Исуса Навина, обновила су савез са Јахвеом у Сихему прихвативши обавезу држања закона; форма савеза је била позната широм древног Оријента: рељеф десно приказује склапање савеза између два владара на библијском Оријенту.

Сихем у доба монархије

Током периода ране и уједињене монархије Сихем се не спомиње као култно средиште. Он једноставно нестаје са историјске сцене Израиља: и то потпуно, изненада и без објашњења, да би после неколико векова исто тако изненадно поново постао део историје, или поново се појавио. Можда је Авимелеково разарање било веома темељно те је Сихем готово потпуно уништен, а његов храм је претворен у силос. Посредни подаци указују на то да је култ, ипак, одржаван на овом месту (види: Пс. 60, 6.7; 108, 7.8), мада вероватно не у потребној јахвистичкој чистоти. Подела уједињене јеврејске монархије одиграла се у Сихему, и Јеровоам, новоизабрани владар северних племена, управо Сихем бира за своју престоницу (1 Цар. 12, 1–19.25; 2 Дн. 10, 1). Он касније премешта престоницу из Сихема, мада због постојања левитске опозиције у граду. Синкretističko-politeistički култ цара Јеровоама нашао је на овом подручју плодно тло у још увек спорадично практикованој предизраиљској религији Ханана. Пророци су осуђивали овакву праксу највљујући пропаст Сихема. Њи-

хове најаве су испуњене. Сихем је готово потпуно изгубио карактер култног места, мада је и даље био *транзишно култно место* за ходочасничке који су путовали у Силом у коме се тада налазио *савезни ковчег* (уп. Јер. 20, 5).

Сихем је у библијској историји представљен као место сабирања и раздвајања. Тај град се налази на путу између горе Евала и горе Геразима, на раскршћу путева средишње Палестине, и раскршћу између благослова и проклетства (Пнз. 11, 29–30).

У Сихему је Исус Навин одржао свој последњи говор. Ту је дао последња упутства (ИНав. 24) и позвао своје сугороднике на коначну одлуку и избор. Тај избор је на ванредно снажан начин представљен и у Новом Завету када сам Господ Христос у Сихему и крај зденца праоца Јакова ставља жену Самарјанку пред избор коју ће воду захваћиши, воду из извора која не може задовољити најдубље потребе њеног бића или живу воду коју јој нуди већи од Јакова (Јн. 4, 11–14).

Овај град и његова историја и нас данас подсећа на неминовност избора. То је избор између служења паганским боговима (у њиховим различитим префињеним формама) којима су, мада само у грубљој форми, служили оци наши са оне спра-

Ел и Ваал су била главна божанства хананског култа. Ел је био отац Ваала, али и семитска ознака за Бога уопште, и стога термин прихватљив јахвистима. Могуће је да се заправо под појмом Ел Верит подразумева Јахве као Бог савеза. Сихем је мада био место сусрета, међусобног утицаја и повремене борбе између јахвистичког и хананског култа. Можда су израиљска племена преузела старије хананско светилиште и модификовала његов култ, што је била пракса праоца Израиља. Праоци су то чинили узведећи припаднике својих кланова од politeizma, преко монолатрије, до монотеизма. Израиљска племена су, међутим, чешће кретала обрнутим путем и у сусрету са хананским култом неретко су прихватала политеистичко-идолатријски или синкretistički култ. Библијски извештај о Авимелековом покушају царевања сведочи да су у то време храмови служили као ризнице, па и војна складишта. Археолошка истраживања потврђују овај податак.

не реке или да ћемо да следимо Исусу Навину у вероисповедним и програмским речима ја и дом мој служићемо Господу (ИНав. 24, 14.15). Бирајући другу могућност бирамо и да заједно са Самарјанком прихватимо Христову понуду живе воде и да сви заједно са псалмистом Давидом кажемо: Узећу чашу сиасења и призовати свешто име Његово (Пс. 116, 13). ■

Из новије историје црквеног образовања

Високо образовање Српске Православне Цркве у 20. веку

(дванаести део)

гр Александар Раковић

Свети Архијерејски Синод Карловачке митрополије је 14. јуна 1920. донео одлуку да „установљава потребу, да се срп. правосл. Богословија у Срп. Карловцима подигне на степен академије или факултета са правом давања научног степена, но само уколико је то могуће уз очување кардиналних права његових по одношују према истом заводу“. Очекивало се да до 1. септембра 1920. буде познат резултат преговора са државним врхом око попуне наставног кадра Карловачке богословије. Ако дотле не буде резултата Карловачка митрополија је одлучила да сама попуни наставни кадар. Ово је био трећи и последњи покушај Карловачке богословије да стекне факултетски статус у југословенској држави. Овога пута није нуђена никаква алтернатива, али је ускоро уследио и крај Карловачке богословије.

Епископ Георгије Летић је 20. августа 1920. писао министру вера Павлу Маринковићу, који је раније био министар просвете, да „факултет све да

се отвори и у Загребу, тешко ће моћи испунити празнину, која би се осетила напуштањем Карловачке богословије“. У овом писму више није било речи о прерастању Карловачке богословије у факултет, већ је Владика Георгије писао о неопходности да Карловачка богословија, као средња школа, остане у Сремским Карловцима и да се у овај град не усевања Београдска богословија. Од тога, наравно, није било ништа. Карловачка богословија, која већ годинама није обављала редовну наставу, краљевским указом од 12. септембра 1920. приморана је да прекине рад јер је у њене просторије усвојена београдска Богословија Светог Саве. Свети Архијерејски Синод Карловачке митрополије је потом био принуђен да понуди свој наставни кадар Источно-православном богословском факултету у Загребу, који је основан краљевским указом од 27. августа 1920. Истог дана, 12. септембра 1920. у Сремским Карловцима је свечано проглашено уједињење Српске Православне Цркве.

Карловачка митрополија је престала да постоји као посебна целина.

Свршени ђаци Карловачке богословије уписивали су студије на Православном богословском факултету у Београду, а на Источно-православни богословски факултет у Загребу су уписивани и они који су Карловачку богословију још увек похађали. Ђаци Карловачке богословије су 1920. преведени у студенте Источно-православног богословског факултета у Загребу.

Након уписа на Православни богословски факултет у Београду они су подносили молбе за признавање семестара које су решаване од случаја до случаја. Каткад су признавана два, каткад четири, а понекад и шест семестара, са или без диференцијалних испита. Крајем октобра 1922. студент који је затражио нострификацију дипломе Карловачке богословије је на седници Света Православног богословског факултета одбијен.

Свети Архијерејски Синод Карловачке митрополије и

Карловачка богословија, иако су се каткад ломили између Београдског универзитета и Загребачког свеучилишта, за свој примарни интерес поставили су очување Карловачке богословије и њено прерастање у самосталан факултет. Карловачка богословија се није утопила ни у београдски ни у загребачки православни богословски факултет који су основани пре њеног укидања. Битка за карловачко наслеђе окончана је без универзитетског победника. Током свог постојања Карловачка богословија није досегла признање факултетског ранга.

Према Владану Максимовићу, професору Карловачке богословије и доцнијем првом декану Источно-православног богословског факултета у Загребу, још 1903. године је постојао наум да Карловачка богословија прерасте у православни богословски факултет Свеучилишта у Загребу. Он је тврдио да се од тога „одустало из националних разлога, јер се није хтело промовисати православне теологе на част доктора у име аустријског цара. Други разлог био је црквене природе, јер архијерејски синод митрополије карловачке није хтео напустити своје право именовања професора у коме је видео гаранцију за автономију овог завода“. Одабир Загреба, иначе, није био нимало случајан јер је овај град на прелому 19. и 20. века постао привредни и политички центар српског народа у Аустроугарској који је привлачио све више српских интелектуалаца из Угарске. Тиме је тада извршено „померање српског средишта из Новог Сада у Загreb“.

Максимовић је још писао да је током Првог светског рата Хрватско-српска коалиција радила „на томе, да се у Загребу оснује православни бого-

словски факултет и то из политичких разлога, јер је тиме хтела показати пред мађарском владом солидарност Срба и Хрвата“. О овоме је говорено и у Привременом народном представништву Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца почетком јула 1919. године. Иако су у Загребу православни према попису из 1921. чинили 8,55% (9.293), у Загребачком округу било је 23,5% православних (114.682) и око 75% римокатолика (365.077). На територији Хрватске и Славоније живело је око 25% православних (657.823) и око 69% римокатолика (1.803.263). Уз брижљиво планирање, dakле, било је потенцијала да Загреб постане седиште високе школе каква је требало да буде Источно-православни богословски факултет. Ипак, ствари су кренуле наопако.

Иницијатива за оснивање православног богословског факултета у Загребу је поново отворена у Краљевству Срба, Хрвата и Словенаца (Краљевство СХС). Земаљска влада Хрватске и Славоније је током 1919. године желела да православни богословски факултет у Загребу оснује уз подршку владе Краљевства СХС. Хрватски бан др Иван Палечек је у марта 1919. писао министру просвете Љубомиру Давидовићу: „С обзиром на то, да у нашем краљевству не има богословнога факултета за источно православну богословију, потакнуо је господин министар вјера код мене мисао, да се такав факултет оснује у Загребу“. Палечек је писао како је, „јер је потреба пријека“, дао наредбу „да се факултет отвори већ наредне школске године 1919/20. а напоменуто је, да ће се послије донијети о томе закон“. Палечекова наредба је израђена према аустроугарској наредби из 1875. године „којом се напушта грч-

Тугомир Алауповић,
министр вера
Краљевине СХС

ко-источна богословија у Черновицама а оснива грчко-источни богословски факултет у свеучилишту черновичком као и према статуту о уређењу српско православне богословије у Карловцима“. Хрватски бан је навео да би „према усменом приједлогу“ министра вера Тугомира Алауповића требало именовати четворицу професора богословије за редовне професоре православног богословског факултета у Загребу, како би они даље организовали рад ове високообразовне институције. Та четворица професора били су др Војислав Јанић (Београдска богословија), др Симеон Поповић (Сарајевска богословија), Владан Максимовић (Карловачка богословија) и др Иринеј Калик (Задарска богословија). Министар вера је почетком априла 1919. године, надовезујући се на Палечеков допис, писао министру просвете да би уместо преминулог Иринеја Калика требало именовати професора Карловачке богословије др Иринеја Ђирића.

— наставак у следећем броју —

– Пре сто година –

Опленац – владарска задужбина

Живорад Јанковић

Према стручној литератури ослоњеној на извештај службених новина освећење је било 24. септембра у понедељак. Међутим по црквеним листовима „Гласнику“ и „Веснику“, освећење је било извршено у недељу 23. септембра, што је ближе уобичајеном понашању у таквим приликама.

Околности освећења овог спомен храма стварно су необичне и изузетне. Све се збива између 17. септембра, дана објаве мобилизације српске војске, и 5. октобра, датума објаве рата Турској. Време сувише „тесно“ и напето да би у себе примило више значајнијих догађаја. Ради се у атмосфери опште журбе – на подручју дипломатије, војске, градње...

Градња спомен-храма на Опленцу схвата се као остварење заветне жеље коју ктитор није крио и док је био као емигрант ван земље. Верује у могућност (неизбежност) измене у отаџбини коју ће дочекати, ако не он оно бар неко од његових потомака. Иако је ктитор владар, градња не иде лако. У раду учествују многе комисије и бројни саветници, чије мисли се често потишу... Могућности краља мале земље су скромне, о самој градњи има мало вести, а сада је и то потиснуто ратом.

Није без значаја истаћи и то да у настојању да створи гробни храм за своју породицу краљ нема подршку околине, па и видовити Пашић тврди да је то „не потребно трошење новца које он не одобрава“.

Значајна је идеја ктитора краља Петра да уместо живописа на зи-

дове дођу мермерне плочице са исписаним именима палих ратника. Дошли су нови ратови са тако бројним жртвама да површина свих црквених зидова не би била довољна да се на њој испишу имена свих палих војника.

Крајем 1903. расписан је конкурс за пројект задужбине. Прву награду добија Никола Несторовић, што није наручио спречило да се определи за другонаграђеног В. Поповића чије име је унето у повељу положену у темеље. Коначно је био прихваћен и остварен пројект несвршеног студента Косте Јовановића. „Прави разлози одустајања од већ усвојеног и разрађеног нацрта Владимира Поповића остају непознати, мада се његово име спомиње као искоришћено у потписивању Јовановићевих радова, које овај наводно још није имао право да потписује“.

Слика о настанку храма се гради и по каснијим вестима објављеним 30-тих година, кроз сећања актера која често одступају од онога што се среће по документима. Ово је важан детаљ који се у стручној литератури довољно наглашава кроз истичање како су само две деценије довољне да процес заборава нагризе памћење. Колико онда

вреде сећања бораца Црног Ђорђа записана после пет деценија, а користе се као једини изврор?!

Крајем 1911. године пренете су кости кнеза Александра и кнегиње Персиде Карађорђевић, краљевих родитеља, са гробља у Бечу. После извесног боравка у задужбини Црног Ђорђа у Тополи смештене су у недовршену крипту опленачког храма у присуству краља. Ктитор жели и било је планирано да и Црни Ђорђе буде пренет у оквиру ове свечаности из своје задужбине подигнуте пред крај устанка. Тада се то није десило и велики Вожд је у храм на Опленцу доспео тек 1930. године.

„Гласник“, као службени лист Цркве у Краљевини Србији у бр. 18 од 15. септембра 1912. најављује освећење задужбине Његовог величанства краља Петра I. Занимљив је и израз који се већ тад користи кад се каже да ће Митрополит Димитрије служити „уз асистенцију“ много бројног свештенства. За 24. септембар најављен је пренос костију Црног Ђорђа, што ће се стварно десити тек скоро две деценије касније.

У следећем броју од 1. октобра само је донета кратка вест о освећењу Храма Светог великомученика Георгија и о поста-

вљењу јеромонаха и суплента богословије Николаја Велимировића за свештенослужитеља.

Према сећањима тадашњег свршеног студента Кијевске духовне академије и суплента Београдске богословије, каснијег скопског митрополита и великог националног прегаоца Јосифа Цвијића, и њему је нуђено да буде духовних Опленачког храма што он није прихватио. Ово је врло лако било могуће, с обзиром на то да је као студент био у прилици да 1910. године у Кијеву у име тамошњих српских студената поздрави краља Петра током посете Русији.

Тек у листу од 15. октобра донете су беседе Митрополита изговорене приликом освећења (23. септембра) и поводом објаве рата уз напомену: „Беседа на дан објаве рата, којој с погледом на до-гађаје и ако каснијој по времену припада прво место“. У другим приликама освећење храма на Опленцу би било у првом плану дуже време и тада би се знало много више о самом чину.

За беседу Митрополита Димитрија на Опленцу се каже како је изговорена у присуству краља и владе и да је „учинила необични утисак“. Митрополит говори да се храм гради пет година, што одређује и време полагања темеља (1907). Истиче значај стављања честице светих моштију у храм. Као да предсећа цео мартеријум српског народа који тек долази. „Поносни Опленац постаје од данас српски Сион...“ Иако су присутне јасне алузије на текуће догађаје, беседа је тако састављена да се може изговорити при сваком освећењу новог храма.

О својој задужбини краљ говори у тестаменту састављеном 1. децембра 1914: „Црква постоји као засебна правна установа под именом ‘Задужбина краља Петра’. Краљ ће се свакад старати о тој задужбини а остали чланови дома имају право по одобрењу краљевом...“

Црква Св. Ђорђа на Опленцу
(фото: wikimedia.org)

Према стручној литератури ослоњеној на извештај службених новина освећење је било 24. септембра у понедељак. Међутим по црквеним листовима „Гласнику“ и „Веснику“, освећење је било извршено у недељу 23. септембра, што је ближе уобичајеном понашању у таквим приликама.

Почетком 1913. из Крајове (Румунија) стиже вест да се тамо налази једно звono из звоноливнице Црног Ђорђа. Потом је стигло као поклон на Опленац. Овим поводом није сувишно поменути да је и задужбина Црног Ђорђа у Тополи довршавана само неколико месеци пред коначни пад, а потом су гашењем устаничке државе 1813. поред осталих несрећа које у задесиле земљу и народ умукла и однета звона рађена у земљи. Могла би се правити хроника тада разнотих звона. Руски конзул Јастребов је опширно писао о звону из Призрена. Зна се и за оно што је доспело у скопску Црну Гору.

Жури се са освећењем – док околина и не слути зашто је то тако – и много шта је провизорно рађено. Стога послала има и касније. Дотле је црква озидана, покривена бакром, почето облагање мермером, има звона...

Ко се бави Опленцем тешко би се, ако би се наново опредељивао, одлучио за студије историје. „Сачувани архивски и новински подаци ће се умножавати како је време одмицало али се о почецима и резултатима првог конкурса за цркву на Опленцу зна врло мало. По неким каснијим сећањима...“

Више ових питања је везано за област научног метода уопште него за сам Опленац „из разлога које је немогуће утврдити, у овом тренутку Поповићев план је напуштен. Савременици се нису слагали о томе како је до тога дошло. Тврдило се да је 1908. и 1909. расписан нови конкурс за идејни пројекат цркве“.

Спорно је и постављање темеља. „Тешко је претпоставити да је камен темељац постављен два пута, не би се смело рећи и трећи пут 1910. кад је минама припремано радилиште на врху малог Опленца и грађевински радови стварно отпочели по плановима другог архитекте.“ Постоји још један пример релативног датовања: „Јовановић је 1930. г. изјављивао у ‘Времену’ и ‘Политици’ да је нови конкурс био расписан 1908. или 1909. већ према томе како су новинари забележили...“

Дејан Булатовић –
Спирidon

Југословенство и комунизам: српски народ у XX веку

Никшић : Матица српска –
Друштво чланова у Црној Гори,
Одјељење за историју, 2012.
255 стр. : илустр. ; 21 см
ISBN: 978-9940-580-14-8

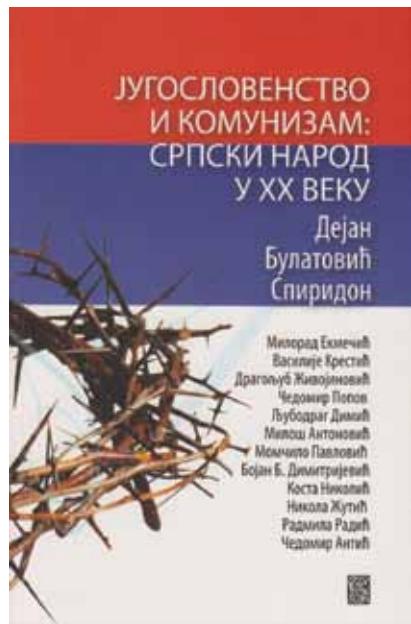
У савременом друштву је уобичајено да постоје они који – водећи се античком изреком – кажу да је историја учитељица живота, али и они који кажу да се онима који добро не савладају њене лекције историја понавља. Име јој потиче од грчке речи *историја*, што означава знање стечено распитивањем и слушањем. Управо је својим минуциозним приступом Дејан Спирidon Булатовић баш тако и објаснио историју српског народа у 20. веку, у својој књизи – збирци разговора са српским академицима, научним радницима и професорима. Он је читаоцима понудио сва знања – изречена са свих аспектата обухватајући све српске земље – о Србима у 20. веку тако што је слушао своје саговорнике и својим констатацијама и питањима усмеравао разговор тако да га разумеју, схвate и запамте читаоци свих узраста. Ти Спиридонови разговори девет година су пуштани у етар преко Радија Светигоре – у емисији Ријеч–посијеч.

Током времена појам историје се проширио толико да је попримио оквире друштвене и хуманистичке науке, која се бави проучавањем људске прошлости. Када на уму имамо поменуте две премисе, долазимо до закључка да је историја зна-

ње о људској прошлости, које се анализом и синтезом може применити на прошлост једног народа, у нашем случају – српског народа (у 20. веку).

Књига која је пред нама може да нам, својим једноставним стилом јавне комуникације, послужи да нас научи како да превазиђемо грешке наших предака и да их препознамо у времену у коме живимо. Иако у форми интервјуа ова књига је синтеза новинарског, научног, књижевно-уметничког стила, тако да можемо да похвалимо аутора питања и водитеља у разговорима што је успео да усмири саговорника да сажете, актуелно и објективно исказје факта из историје Срба у 20. веку. На тај начин све историјске чињенице у стању је да схватишира публика различитог нивоа образовања, иако се у разговорима употребљавају стручни термини у оквиру поступности и прецизности, што је, уједно, карактеристика научних расправа.

Академик Милорад Екмечић је слушаоцима, односно читаоцима, представио своју књигу *Дуго крећање између клања и орања*, са посебним акцентом на устанак у Босни и Херцеговини 1875–78. године, али и на однос Срба и муслимана у 19. и 20. веку. Повод за разговор са академиком Василијем Крестићем био је научни скуп *Велика Србија, истипне, заблуде, злоућитеље* (2002), али је тема проширена те је описан однос Срба и Хрвата у контексту стварања Југославије и сама идеја *југословенства*. Академик Драгољуб Живојиновић је говорио о краљу Николи I Петровићу у контексту ратних сукоба 1914. године, са посебним освртом на однос страних сила према Србији и Црној Гори. Академик Чедомир Попов је наставио тамо где је академик Крестић стао, али је затим нагласио и значај Комунистичке партије у оквиру оптужби за тзв. велико-

српску хегемонију. Проф. др Љубодраг Димић је дао јединствен приказ књиге Добрице Ђосића Косово, говорећи о значају аутора и поменуте књиге и о времену у којем је живео и деловао, са посебним истицањем неколико тема у вези са Албанцима – од стварања Албаније, па све до стварања Титове АП Косово, уз одличну анализу савремених историјских прилика у тој Милошевићеве владавине. Проф. др Милош Антоновић је одговорио на питање Спиридона Булатовића – *да ли су Срби мишомани*, нагласивши кључне моменте из српске историје, као што су стварање немањићке државе Србије, али и Црне Горе, са освртом на устројавање епископоцентричног система (стварање епархија) у Цркви на поменутим просторима од времена Светог Саве. Посебно је занимљив крај разговора у коме проф. Антоновић даје својеврсни теолошки закључак о Промислу Божијем и крају историје света. Затим је проф. др Момчило Павловић започео, по нашем скромном мишљењу, *друго појлавље* ове књиге говорећи на тему помирења четника и партизана, са историјског или и са антрополошког становишта, уз закључак да је лу-

страција у Србији неопходна. На овај разговор се надовезује др Бојан Б. Димитријевић објашњавајући сукоб четника и недићеваца, са анализом статуса, са једне стране, Димитрија Љотића и, са друге стране, комуниста у наведеном сукобу. Др Коста Николић је аналитички истакао тезу да су *Срби жртве 1918. године*, тумачећи кључне догађаје у периоду између два светска рата, уз истицање улоге Комунистичке партије Југославије у тим дешавањима; да би – у посебном разговору – нагласио још једну научну тезу: *да су Српски национални покрет и Краљевина Југославија жртвоване од спраних савезника*, са тумачењем свега оног што се збивало у току Другог светског рата и непосредно после њега, са свим конsekвенцама које је српски народ претрпео. Др Никола Жутић–Велебитски, анализирајући пописе из 19. и 20. века, говори о мењању историје на терену Хрватске, уз валидно и прецизно објашњену тезу да су бројни житељи Хрватске заправо *Срби римокатолици*. Врло важну тему – како за историју српског народа, а оно и за историју Српске Православне Цркве – импликације 27. марта 1941. године у историографију – синтетички је објаснила др Радмила Радић. Последњи разговор у књизи је Спиридон водио са др Чедомиром Антићем на тему: *Српски народ је мање дефинисан као нација данас, него пре стотину година*, што је својеврсни закључак ове врло поучне и инспиративне књиге, за коју аутор захваљује проф. др Љ. Димићу, који му је дао идеју да своје разговоре са најпознатијим српским историчарима на тему Срба у 20. веку груписше и објави у посебном зборнику, који – уз велику захвалност приређивачу – препоручујемо свим Србима како би им *историја била учитељица живота*.

Бакон мр Ивица Чаировић

Небојша Мастиловић

Сјајне српске звезде [Звучни снимак]

Београд : Чувари, 2013.

1 CD; 12 cm

ISBN: 978-86-88471-04-6

У октобру 2013. године појавило се ново музичко издање Небојше Мастиловића. Аутор је у претходној деценији, заједно са оцем Арсенијем Арсенијевићем у оквиру групе Пирг, снимио два албума: *Земља Светој Симеона* и *Не ог овој света*. Нови албум *Сјајне српске звезде* представља први самостални албум Небојше Мастиловића, теолога и појца при Храму Вазнесења Господњег у Београду. Овај вокално-инструментални албум обухвата десет песама: Земаљски престоли небеске круне, Сјајне српске звезде, У Студеници, Земља која расте небом, Ој Србијо Божји доме, Небо које памти, Бедем, Шта ће остати иза нас, Крст на врху Србије (песма са претходних албума), Песма Вазнесењској цркви.

Господин Мастиловић написао је текстове и музику. Његову вокалну интерпретацију употребио је инструментални састав: гитара (Небојша Мастиловић, Иван Остојић), бас-гитара (Владимир Јовићић), кавал (Милош Николић), виолина (Владимир Николић), фрула (Предраг Недељковић), урадаљке (Александар Андрејевић). Иако нема образложења на слова, крст на унутрашњим корицама исписан ликовима српских светитеља и просветитеља упућује нас на закључак да је аутор у њима видео светила наше прошлости и будућности: „Сјајне српске

звезде горе на небесима, кандила сте дивна у сред мрака светила... зраци што из блата дух човечји дижу и све мисаоне силе људског ума.“ Свака песма носи одређени доживљај и поруку, подстиче на размишљање. Упечатљив је ток девет строфа пете нумере Ој Србијо Божији доме, али и сажета порука песме Крст на врху Србије. Поетски доживљај аутор у свим песмама боји молским тоналитетима, једноставном melodиком и разноврсним вокалним регистрима. Свака песма је једна мала духовна оаза коју ће препознati сви они који већ радо слушају и певају песме Небојше Мастиловића.

Милица Андрејевић

ДОБРОЧИНСТВО

Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

ТРАГОМ БИБЛИЈЕ
Израел и Јордан
17 - 28. новембар
Водич: Драган Вукић

**БОЖИЋ
У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ**
05 -12. јануар

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

БЕОГРАД

Освежавање меморије

Музеј примењене уметности је 6. новембра 2013. године обележио годишњицу свог постојања и тим поводом приредио изложбу под називом „Освежавање меморије – Орнаменти српских средњовековних фресака“.

Орнамент често представља украс, шару, декоративни детаљ у примењеној уметности и архитектури, али има велику лепезу симболичних, културолошких и религиозних значења, подложних различитим анализама, па чак и математичком читању и тумачењу. У оквиру ове изложбе орнаменту се приступа са више страна – у покушају савременог читања његових вредности.

На изложби ће бити приказано преко 500 табли копија орнаментата српских средњовековних фресака, које су последњи пут излагане 1961. године у част Византолошког конгреса одржаног исте године у Београду. Тада је у Музеју остао корпус од 572 орнамента, као изузетно орнаментално благо.

Овај драгоцен материјал ће током наредна три месеца бити представљен публици на најсавременији начин, уз коришћење нових технологија, у складу са временом у коме живимо. Стога посетиоце ове изложбе очекује приказ средњовековног материјала кроз бројне инсталације, анимације, видео-пројекције, звучне системе и оригиналне радове инспирисане управо материјалом ове изложбе.

Ова изложба нам пружа могућност да на једном месту видимо сабране елементе фре-

ЈУЖНА КОРЕЈА

Семинар на тему „Извори ауторитета у Цркви“

У оквиру рада 10. Скупштине Светског савета цркава (30. 10–8. 11. 2013. у Бусану у Јужној Кореји) одржан је семинар на тему „Извори ауторитета у Цркви“, који је организовала Руска Православна Црква. На семинару је изложен истраживачки пројекат „Предање и предања: Извори ауторитета у Цркви“, који је разрадила комисија ССЦ „Вера и црквено устројство“. Овај пројекат се реализује на иницијативу директора Одељења за спољне црквене послове Митрополита воколамског Илариона.

Иначе, ова тема је расправљена на двема консултацијама: у Кембриџу 2008. и у Москви 2011. године.

Извор: Информативна служба СПЦ

ско-сликарства за које би нам биле потребне године путовања и истраживања, како бисмо обишли манастире и цркве у којима се налазе.

Музика је изузетно битан елемент ове изложбе. Оригиналну музику за изложбу „Освежавање меморије“ радили су Горан Трајковски из чувене македонске групе *Anastasija*, Доријан Јовановић – још један талентовани македонски музичар, професор Зоран Јерковић и ди-џеј Марко Настић. Све сале имају професионално озвучење: крећући се кроз сале, посетиоци се крећу кроз својеврсне музејске пејзаже, где се различите музичке нумере смењују, надопуњују и граде атмосферу.

Паралелно са изложбом дешиваће се и пратећи програм, који, између осталог, обухвата предавања врсних стручњака из различитих области, камерне концерте и радионице. Најава планираног пратећег програма,

са распоредом и терминима предавања о орнаментима доступна је на веб-сајту Музеја примењених уметности.

Аутор ове изложбе је Душан Миловановић, музејски советник Музеја примењене уметности у Београду, а аутор изложбене поставке Иван Мангов, доцент на Факултету за уметност и дизајн Мегатренд универзитета.

Поводом изложбе припремљена су два каталога: репринт каталога Загорке Јанц из 1961. године и ауторски каталог Душана Миловановића *Освежавање меморије*, у коме је представљена комплетна колекција копија орнамената Музеја примењене уметности, са ауторским текстовима петорице стручњака, који из различитих углова коментирашу феномен орнамента.

Извор: <http://www.mpu.rs/>

ЦРНА ГОРА 150 година Цетињске богословије

Свечаном академијом у Храму Христовог Васкрсења у Подгорици у недељу 3. новембра 2013. године обележено је 150 година постојања Богословије Светог Пе-

тра Цетињског, и 200. годишњица Његошевог рођења.

У поздравној беседи ректор богословијеprotoјереј Гојко Перовић је истакао да је уз помоћ до-натора током ове године ренови-рана управна зграда богословије, а да се радило и на ћачком интер-нату да би настава и живот у шко-ли били осавремењени.

„Богословија је настала у вре-мену када је у Европи владао принцип да се образовање гради на отклону од Цркве. Баш у том времену Црква оснива на Цети-њу школу. И данас, када све вр-ви од сличне приче, Црква оста-је основни мотор друштвеног оздрављења и човекољубља“, ре-као је Перовић.

У присуству Митрополита цр-ногорско-приморског Г. Амфи-лохија, првог ректора обновље-не Цетињске богословијеprotoјереја-ставрофора Момчила Кривокапића, црквених вели-кодостојника и бројних гостију, уследио је програм који су из-вели ученици богословије, деца из цетињске школе веронауке и хор Св. апостола и јеванђелисте Марка из Подгорице.

На почетку академије ученици богословије отпевали су тропар Светом Петру Цетињском, након тога поздравно слово упутио је ректор –protoјереј-ставрофор Гојко Перовић. Празничну бесе-ду поводом јубилеја школе гово-рио је историчар Предраг Вукић са Цетиња.

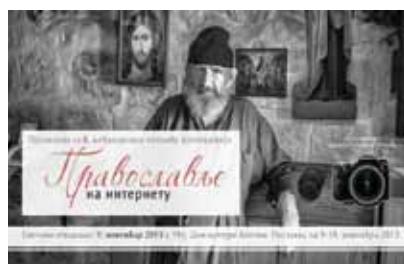
Извор: www.bogoslovija.me

БЕОЧИН

Православље на интернету

На конкурсу за 8. међуна-родну изложбу „Православље на интернету“, коју организује Друштво љубитеља фотографије, филмских и видео остварења „Беофото“ из Беочина, за по-бедничку фотографију прогла-шена је фотографија „Радост православља“ Драгана Бабовића из Београда. Друга награ-да за фотографију припада је

Мартину Митову из Бугарске, а трећа Ђорђу Бојовићу из Бео-града. Према мишљењу жирија, у чијем саставу су били Душан Живкић и Синиша Бубњевић из Фото, кино и видео савеза Војводине, најбољу колекцију фотографија имао је Хаџи Ми-одраг Миладиновић из Алекс-синца. Другом наградом за ко-лекцију награђен је Данијел Григијевич (Danijel Grygiewicz) из Польске, а трећом Бранислав Марковић из Новог Сада.

Учешће на овогодишњем кон-курсу узео је рекордан број аутора. Од укупно 314 присти-глих фотографија, 76 припада-ју ауторима из Русије, Польске, Украјине, Босне и Херцегови-не, Македоније, Немачке, Бугарске, Румуније, Аустралије, Црне Горе и Хрватске, а оста-ле фотографијама из 26 градова Србије. Жири је прихватио 178 фотографија 68 аутора.

Свечано отварање 8. међу-народне изложбе фотографија „Православље на интернету“ одржано је у суботу, 9. новембра 2013. године, у Дому културе у Беочину у 19 часова. Изложба ће бити отворена до 19. новембра.

Каталог ове изложбе у ПДФ документу могуће је преузети са веб-сајта Друштва „Беофото“ – <http://www.beofoto.rs>. На истој адреси могу се видети и награ-ђене фотографије са овогодишње изложбе.

НЕМАЧКА

У спомен на либечке мученике

У граду Либеку у Немачкој, у римокатоличкој Цркви Пресветеј Срца Исусовог, 28. октобра

2013. г. отворен је меморијални центар – музеј и изложена по-ставка посвећена либечким мученицима, преноси руски пор-тал *Седмица*.

Ова изложба приређена је по-водом 70. годишњице од погуб-љења либечких мученика – три римокатоличка свештеника из поменуте Цркве Пресветог Ср-ца Исусовог – Јоханеса Прасек-а, Едуарда Милера и Хермана Лангеа (Johannes Prassek, Eduard Müller, Hermann Lange), и поред њих либечког лутеран-ског пастора Карла Фридриха Штелбринка (Karl Friedrich Stel-librink), који су кажњени смрћу због антихитлеровске пропа-ганде, посебно међу немачком омладином из редова хитлер-југенда, као и због ширења ан-тинацистичке литературе. Сва четворица су погубљена 10. но-вембра 1943. године, један за другим – за мање од 3 минута, и то одсецањем главе.

Очевици су касније причали ка-ко се крв четворице свештеника дословно заједно разлила по ги-љотини и по поду. Ово је остави-ло снажан утисак на савремени-ке, коју су заједничко проливање крви видели као симбол екумен-ског рада и сведочења ове четво-рице свештеника. У прилог овом схватању ишла су и писма која су четворица заточеника Хитлеро-вог режима слала из затвора, као и њихово држање и изјаве током мучења, тамновања и суђења. „Ми смо као браћа“ – изјавио је Херман Ланге.

Поставка у либечкој Цркви Пресветог Срца Исусовог при-казује живот, делатност и заве-штање тројице римокатоличких клирика који су служили у тој цркви. Крипта ове цркве претво-рена је у својеврсни музеј. А на галерији Лутерове цркве у Либеку (Lutherkirche), у којој је слу-жио Карл Фридрих Штелбринк, такође је постављена изложба у част либечких мученика.

Извор: <http://www.sedmitza.ru>

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

ВАТИКАН

Сусрет папе и Путина

Из Ватикана је, како преноси римокатоличка новинска агенција *Зениш*, потврђено да ће се папа Фрања током новембра месеца сусести са руским председником Владимиром Путином. Иако детаљи сусрета још нису договорени, из службе за штампу Свете столице наводе да ће тај сусрет највероватније бити одржан 25. новембра поподне.

Председник Русије Владимир Путин је како у Русији тако и на међународном нивоу говорио у одбрану хришћанства, нарочито осуђујући прогон хришћана на Блиском истоку. Он се, као што то чини и поглавар Римокатоличке цркве, залаже за смиривање конфликта у Сирији.

Претходни руски председник Дмитриј Медведев се у фебруару 2011. године сусрео са папом Бенедиктом XVI у Ватикану. За време понтификата папе Бенедикта XVI, Русија је 2009. године успоставила дипломатске односе са Светом столицом.

Извор: www.zenit.org

БЕЛОРУСИЈА

Хор „Опленац“ на фестивалу у Минску

Црквени хор „Опленац“ из Тополе у периоду од 18. до 20. октобра 2013. године, уз благослов Владике шумадијског Г. Јована, а по позиву мати Јулијане (Денисове), учествовао је на фестивалу „Државни глас“ у Минску (Белорусија). Овај фестивал се одржава сваке године у манастиру Свете Јелисавете.

Монахиња Јулијана (Денисова), селектор фестивала и ини-

ССЦ осудио кршење права православних верника на Косову и Метохији и у БЈР Македонији

Светски савет цркава (ССЦ) изразио је дубоку забринутост за питање поштовања права православних верника на Косову и Метохији као и у БЈР Македонији. У току Генералне скупштине, Савет је издао Саопштење о политизацији религије и правима религијских мањина, у коме се наводи:

„Влада Бивше Југословенске Републике Македоније ускратила је право Православној Охридској Архиепископији да се региструје као верска заједница. Уплиће владе у правни систем земље резултовало је бесправним заточеништвом поглавара ове Цркве. У последње време, Косово се суочило са систематским уништавањем преко 100 православних хришћанских светиња, као и са ревидирањем историје по питању њихове културне припадности, чиме је угрожено само постојање православних Срба.“

ССЦ позвао је владе свих земаља да учврсте механизме који ће обезбедити опстанак и заштиту права верских мањина. Такође, државе су подстакнуте да имплементирају антидискриминационе законе, како би се заштитиле особе и заједнице које су прогоњене због вере коју исповедају.

Извор: <http://www.spc.rs>

цијатор овог догађаја у манастиру, иначе је врсна музичарка цењена у свим земљама бившег Совјетског Савеза, позната као диригенткиња и композиторка са великим опусом духовне музике писане за мешовити хор.

Тополски хор је наступао 19. октобра у манастирској цркви која је посвећена Богородици Державној, заштитници града Минска. Црква је била препуна посетилаца који су плакали слушајући наступ српског хора. Пре-ма речима наших хориста, био је то доживљај који ће сви памтити, таква експлозија емоција и присуство велике Божије благодати.

Извор: Епархија шумадијска

ЈУЖНА КОРЕЈА

Апел за ослобођење отетих митрополита

Хитно ослобађање двојице отетих митрополита сиријског града Алепа – православног Митрополита Павла Јазигија и доналкидонског Митрополита Јована Ибрахима – затражили су учесници десете Скупштине Светског савета цркава у јужнокорејском

граду Бусану. Истовремено су захтевали да светска заједница означи отимање обојице митрополита као „злочин против читавог човечанства“.

Ову двојицу митрополита су непозната лица киднаповала 22. априла на путу за Алепо, недалеко од турско-сиријске границе. Сви напори око њиховог ослобађања остали су до данас безуспешни.

„Постоји утисак да је отмица ових двојица јерараха и отмица других хришћанских свештеника и верника удар на хришћанство у свету“, рекао је у Бусану сиријски православни Митрополит Евстатије Мата Роам, који је, иначе, Патријархов викар за сиријске избеглице и раднике исељенике у Европи. „Окупили смо се овде у Бусану да се залажемо за мир и правду: где су мир и правда за двојицу митрополита који су симбол наше хришћанске вере?“ Он је апеловао на скупштинске делегате да јасно и гласно кажу како је ово огрешење о принципе мира и правде за које се Светски савет цркава залаже.

Извор: Каширес

World Council
of Churches

У ЛЕСКОВЦУ

Предавање Вл. Јована

Крајем октобра ове године, свештенство и верни народ су у порти Саборне цркве у Лесковцу дочекали Епископа нишког Г. др Јована. Након обиласка Храма Свете Тројице и Храма Рођења Пресвете Богородице, Владика је одржао кратак састанак са свештенством архијерејских намештава I и II лесковачког.

Потом је у препуној сали лесковачког Културног центра Владика одржао предавање на тему „Православље на почетку 21. века“.

Предавање Преосвећеног Владике је било увод у циклус предавања о 1700 година Миланског едикта. У току новембра ће на ту тему говорити др Дарко Танасковић, оријенталиста и др Димитрије Попадић декан Протестантског теолошког факултета у Новом Саду.

Епископ Јован је говорио о кризи у којој се савремени свет налази, о хришћанској и античкој антропологији, еколошким проблемима, проблему зла у свету, наводећи бројне примере из свог богатог пастирског и духовног искуства као игумана манастира Острог што је на слушаоце оставило посебан утисак. Преосвећени Епископ Јован је изразио велику захвалност организаторима и окупљеном народу уз обећање да ће се радо одазвати и будућим позивима.

*Јерей Мирослав Јовановић,
тарох лесковачки*

НА ЦЕТИЊУ

Слава манастира

Празник Светог апостола и јеванђелисте Луке и Светог Петра

У БЕОГРАДУ

Нови доктор наука

На дан Светог Варнаве Настића, 12. новембра 2013. године, на Учитељском факултету Универзитета у Београду, протојереј-ставрофор Саво Б. Јовић успешно је одбранио своју докторску тезу: „Методички приступ епским народним песмама са јеванђељским мотивима“.

Чланови комисије у саставу: др Петар Пијановић, протојереј-страврофор др Драгомир Сандо, др Зона Mrкаљ и др Вељко Банђур оценили су рад као изузетно вредан и оригиналан, наглашавајући његов нарочит допринос у богословском појашњавању мотива у епским народним песмама. Докторска теза је такође указала на неопходност сарадње више научних дисциплина како би се дошло до квалитетнијих исходишта у осветљавању одређених феномена. Епске песме су предуго биле предмет проучавања књижевности, а веома ретко теологије, иако своју суштину црпе из Библије. Стога је овај рад велики искорак на путу јаснијег и свеобухватнијег увида и осветљавања њиховог назначења и смисла.

Одбрани докторске тезе присуствовао је већи број људи, а посебну част учинило је и присуство Његове Светости Патријарха српског Иринеја.

Свештеник Саво Б. Јовић аутор је више књига и радова, ради као главни секретар Св. Арх. Синода СПЦ и као духовник при Цркви Руђици и капели Свете Петке.

Цетињског у Цетињском манастиру прослављен је 1. новембра 2013. Светом Архијерејском Литургијом коју су служили Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије и Преосвећена господа епископи – будимљанско-никшићки Г. Јоникије, rashko-prižrenski G. Теодосије и умировљени захумско-херцеговачки Г. Атанасије.

Епископима је саслуживало многобројно свештенство уз молитвено учешће верног народа из свих крајева Црне Горе, Србије и Републике Српске. Литургијско сабрање је протекло је у знаку два

јубилеја: 150-годишњице Цетињске богословије и 200-годишњице рођења владике Петра II Петровића Његоша.

Богослужењу су присуствовали и свештеници Албанске Православне Цркве, Александар и Никола Петани из Скадра, и представници светородне лозе Петровића, Ђоко и Иван Петровић.

У БОСАНСКОЈ КРУПИ Стратиште Срба

У насељу Говедарница, које је прије ратних дејстава 1991–1995. већински било настањено српским православним становништвом, налазе се на имању Епархије бихаћко-петровачке остаци парохијског дома у коме је до 1995. била и капела, као једино богослужбено место у Босанској Крупи. На истом имању су 1941. год. усташе НДХ на свиреп начин убиле око 50 Срба, а њихова тијела су бациле у бунар и кречану.

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

Власти општине Босанска Крупа дозволиле су 1. новембра 2013. да, и поред званичног неслагања Епархије бихаћко-петровачке и Преосвећеног Владике Атанасија, Исламска вјерска заједница Меџилиса Босанска Крупа, постави камен темељац за изградњу цамије на парцели која се налази уз саму девастирану парохијску кућу, и која ће бити удаљена свега пар метара од стратишта Срба.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

УАРАНЂЕЛОВЦУ 150 година Врбичке цркве

Деветнаесте недеље по Духовима, 3. новембра 2013. године, свечано је прослављено 150 година од подизања Цркве Св. Архангела Гаврила у Аранђеловцу – познатије као Врбичке цркве. Св. Архијерејску Литургију служио је Епископ шумадијски Г. Јован уз саслуживање 12 свештеника и два ђакона Епархије шумадијске, као иprotoјереја-ставфора Слободана Милуновића из Минхена и Градимира Милојевића из Варварина.

Историја Врбичке цркве уско је повезана са историјом самога Аранђеловца, јер је и град основан а и црква подигнута под патронатом кнеза Милоша Обреновића. Изградња цркве је завршена 1862. године, а унутрашње уређење и иконостас су завршени 1863. и у јесен те године црква је освећена и пропојала.

Овом великим јубилеју присуствовало је мноштво верника који су учествовали у Божанственој Евхаристији појући Богу и причешћујући се Тајнама Христовим. Након прочитаног Јеванђеља, Вла-

дика Јован је честитао празник и јубилеј свим верницима, нагласивши неопходност праве јеванђелске љубави међу људима. Током Литургије, Владика је произвео у чин протојереја старешину Врбичке цркве оца Милована Ранковића, пожелевши да му овај велики залог буде на веће и преданије служење Богу и поверилој пасти. По завршетку Свете Литургије Владика је доделио Архијерејску грамату признања Основној школи „Милош Обреновић“ из Аранђеловца – школи у којој годинама сви ученици похађају веронауку – и Архијерејску грамату захвалности госпођици Снежани Петровић, ве-roучитељу ове школе, као и Орден Вожда Карађорђа г. Бориславу Лазаревићу, председнику Црквеног одбора Врбичке цркве.

Прослава овог великог јубилеја настављена је културно-уметничким програмом који је приређен у порти Врбичке цркве. Уследило је богато послужење за све приступне, а славље је настављено заједничком трпезом љубави која је организована у ресторану „Краљица“ у Аранђеловцу.

Јереј Александар Миловановић

У НОВОМ САДУ Детлачки Евхологион

Под сводовима Матице Српске у Новом Саду, најстарије српске културне институције, 4. новембра 2013. године одржано је свечано представљање фототипског издања рукописне књиге *Детлачки Евхологион* (1550–1628) из манастира Преноса моштију Светог Николаја у селу Детлачу на ријеци Укрини код Дервенте.

Сам простор у којем је представљање одржано је такав да нијед-

ног посетиоца не оставља равнодушним, у шта су се могли увјерити многобројни посетиоци ове културно-историјске свечаности.

О значају и настанку *Евхологијона* говорили су Епископ зворничко-тузлански Г. Хризостом, академик Станиша Тутњевић и директор Архива СПЦ mr Радован Пилиповић. По ријечима Епископа Хризостома о важности овога рукописа говори и то „да је ово риједак случај у историји СПЦ да се долази до сазнања о једном манастиру на основу пронађеног рукописа, јер се обично рукопис назива по манастиру.“

Извијешћио: Немања Ерак

Извор: Епархија зворничко-тузланска

У ЕПАРХИЈИ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОЈ Вјеронаука и у средњем образовању

Његово Преосвештенство Г. Хризостом, Епископ зворничко-тузлански, угостио је 5. новембра 2013. год. у својој резиденцији министра просвјете и културе Владе Републике Српске г. Горана Мутабџију са сарадницима.

Састанку су присуствовали чланови Катихетског одбора РС, тачније радна група задужена за израду приједлога о увођењу наставе православне вјеронауке у средњошколски образовни систем у Републици Српској.

Епископ Хризостом истакао је значај увођења вјеронауке у средње школе као и да је припремљен наставни план и програм, те да је сада потребно израдити уџбенике.

Министар Мутабџија указао је да је увођење вјеронауке у средње образовање један од основних циљева министарства, јер једино Република Српска од

свих земаља окружења још увијек ово није урадила.

Извијештак: Немања Ерак

Извор: Епархија зворничко-шуштанска

У БЕОГРАДУ

Мирослављево Јеванђеље

У четвртак, 7. новембра 2013, у оквиру изложбе „Завети и поруке. Стефан Немања – девет векова“ било је отворено и од 12 до 20 часова доступно на увид свим посетиоцима, Мирослављево јеванђеље, најстарији и највреднији сачувани српски ћирилични рукопис, који се чува у Народном музеју.

Јеванђеље је настало осамдесетих година XII века по наручбини хумског кнеза Мирослава, о чему говори запис на последњем листу књиге. Кнез Мирослав је био брат рашког великог жупана Стефана Немање, коме је посвећена актуелна изложба.

О значају који превазилази локалну културу сведочи и уписивање Мирослављевог јеванђеља у УНЕСКО Листу светске културне баштине.

Упис у ову листу потврда је изузетног значаја и вредности Мирослављевог јеванђеља, а уједно и обавеза његовог очувања за добробит човечанства.

Народна библиотека Србије, која је матична установа за заштиту старе и ретке књиге, прописала је посебан режим по којем Мирослављево јеванђеље, уз одобрење Министарства културе и информисања и сагласност Народне библиотеке, може бити излагано само десет дана током једне године. Сходно томе, термини у којима ће моћи да се види Јеванђеље биће први и последњи четвртак у месецу до краја јануара 2014. године.

О. С.

У БЕОГРАДУ

Помоћ кухињама на КиМ

Епископ рашко-призренски Г. Теодосије посетио је ЈКП Инфостан, 7. новембра 2013, и том приликом потписао уговор о сарадњи

У СЛАНЦИМА Вечан спомен о. Авакуму

У манастиру Светог архијакона Стефана у Сланцима, 6. новембра 2013, сахрањен је Архимандрит Авакум (1938–2013). Владика ремезијански Г. Андреј је служио Заупокојену Свету Литургију у цркви овог манастира уз учешће многобројних свештенослужитеља из неколико епархија и у присуству неколико стотина верника. Након монашког опела,protoјереј-ставрофор Драгомир Убипариповић је подсетио да је отац Авакум током читавог свог живота окупљао друге топлином свог срца, врлинама богољубља, родољубља и човекољубља.

Епархије рашко-призренске и овог предузећа. Договорено је да се уз новембарску уплатницу дођа уплатница за помоћ народним кухињама на Косову и Метохији.

Владика Теодосије је изразио велику захвалност због подршке и могућности да Београђани још једном добију прилику да покажу своју хуманост јер „данас се преко 2000 људи и преко 100 ѡака пешака из три основне школе из косовско-метохијских енклава храни свакодневно са казана и зато је значај помоћи народним кухињама веома велики. Надам се помоћи појединача, државних структура, фирмама“, рекао је том приликом Преосвећени Владика. Додавање уплатнице за помоћ народним кухињама на Косову и Метохији уз уплатницу Инфостана традиционално се обавља већ четврти пут заредом. Након акција које су реализоване 2008,

2009, и 2011. године, када се више десетина хиљада домаћинстава одавало апелу, укупно је прикупљено 22 милиона динара. И поред тешке ситуације у којој су се тада кухиње налазиле отворене су и нове кухиње и пекаре у Витини и Клини. Народне кухиње на Косову и Метохији постоје пуних дванаест година и раде захваљујући добрим људима. Како године пролазе тако се и број корисника кухиња повећава а тиме и њихове потребе.

У ЂУРЂЕВИМ СТУПОВИМА Прослава Митровдана

Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је у петак, 8. новембра 2013, на празник Светог великомученика Димитрија Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови. Преосвећеном Владици у Светој служби Божијој саслуживало је свештенство архијерејског намјесништва беранско-андријевичког и монаштво овог манастира Епархије будимљанско-никшићке.

У литургијској бесједи Епископ Јоаникије је казао да су прва три вијека хришћанства, иако су била

вријеме гоњења Цркве, заправо, славни период Цркве Божије, јер се вјера у Христа свједочила животом, ријечју, дјелом, а врло често смрћу, проливањем крви.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

УДАЉУ

Празник Св. Димитрија

Празник Светог Димитрија, која прославља као свога заштитника Саборни храм у Даљу, а самим тим и сви мештани Даља православне вероисповести, дочекан је са нестрпљењем, духовном радошћу и жељом да се настави традиција наших предака стара већ 298 година.

Велики дан за велики храм отпочео је свечаним вечерњим богослужењем и читањем акатиста пред иконом Св. Димитрија уочи празника, и Светом Архијерејском Литургијом коју је на сам дан празника служио Епископ осјечкопољски и барањски Г. Лукијан уз саслужење Архимандрита Германа Богојевића, настојатеља манастира Успења Пресвете Богородице у Даљ-планини,protoјереја-ставрофора Јована Клаића и Јована Радивојевића, протонамесника Александра Ђурановића, јереја Зорана Мајкића и ђакона Вукашина Цветојевића.

У храму је био присутан већи број верника, од којих се педесетак и причестило. Молитвеном сабрању у храму присуствовао је и генерални конзул Републике Србије у Вуковару г. Живорад Симић. У пријатној и молитвеној атмосфери, непосредно после причешћа свештенослужитеља, поучну проповед одржао је Архимандрит Герман (Богојевић). Након што су освећени славски колач и кољиво,

У НОВОМ САДУ

Прослављен Дан ослобођења

Интонирањем химне и величанственом манифестацијом, грађани Новог Сада су, 9. новембра 2013, обележили 95 година од тријумфалног уласка српске војске у Нови Сад, предвођене мајором Војиславом Бугарским. Свету Архијерејску Литургију, у згради команде Прве бригаде Копнене војске у Команди гарнизона Новог Сада, служио је Епископ бачки Г. Иринеј уз саслужење Владике јегарског Г. Порфирија и свештенства – војног и локалног. Капела у Команди Прве бригаде јесте други богослужбени простор у Војсци Србије који је опремљен и приведен у употребу. Светој Литургији су присуствовали градоначелник Новог Сада г. Милош Вучевић, министар одbrane г. Небојша Родић као и имам војвођански ефендија Мухамед Зилкић. Учешће у молитвеној свечаности узели су команданти свих потчињених батаљона, представници старешине војника и цивилних лица као и представници грађанства, који су пријатељи ове куће.

У наставку прославе Дана ослобођења Новог Сада, у порти Успенске цркве служен је помен и положено цвеће на Спомен–крст палим борцима у ратовима од 1912. до 1918. године.

Испред Београдске капије на Петроварадинској тврђави одржана је свечаност којој су присуствовали Њихова Преосвештенства епископи – бачки Г. Иринеј, сремски Г. Василије и јегарски Г. Порфирије, министар одbrane Небојша Родић, градоначелник Новог Сада Милош Вучевић и други.

Владика бачки Г. Иринеј подсетио је да се ови дани симболично подударају са данима прослављања хришћанских светитеља – Светих Димитрија и Нестора – који су и сами били војници. „Доста смо кроз историју, старију и новију, страдали. Достојно и достојанствено браните и одбраните и земљу али и достојанство, част и слободу народа који чuvate“, поручио је војницима Преосвећени Владика.

Централни део прославе било је освећење реплике спомен–плоче српским ослободиоцима која је била постављена 1938. године, а коју су усташки окупатори, три године после, скинули са Београдске капије. Она је сада, после више од седам деценија, поново постављена на старо место. Свечани чин освећење спомен–плоче обавили су епископи – бачки Г. Иринеј, сремски Г. Василије и јегарски Г. Порфирије.

Извор: Епархија бачка

овогодишња кума госпођа Звездана Којчић, предала је део славског колача Ђорђу Јелићу, који је у име верника из Улице Јелке Поповић (данас Ул. Петра Ковчалије) прихватио кумство за идућу годину. Наиме, на предлог самих верника, прихваћена је идеја да сваке године на храмовну славу кумују сви верници из једне улице из Даља.

По завршетку Свете Литургије верном народу је подељена нафо-

ра, да би се након послужења за све присутне које је припремила овогодишња кума, прешло у салу Српског црквеног дома, где је за госте, на челу са надлежним Архијерејем и оцем нашим Епископом Лукијаном, припремљен заједнички ручак, односно трпеза љубави, која је заиста то и била у правом смислу те речи.

Извор: Епархија осјечкопољска и барањска

Пројереј-ставрофор Петар Кашић (1933-2013)

У дане празновања проналаска Часног Крста Господњег, прата Петар Кашић се изненада разболео и 30. септембра 2013. г. завршио свој крстоносни живот.

Рођен је на Св. апостола Тому 1933. у селу Житнићу код Дрниша. Основну школу је завршио у Руми, да би по Божијем призиву 1951. уписао чувену Призренску богословију, коју је завршио 1956. године.

У чин ђакона, а потом и свештеника, рукоположен је 1961. године. Са верном супругом Анђелком долази на прву парохију, у Беочин. Убрзо потом добија премештај за Шашинце.

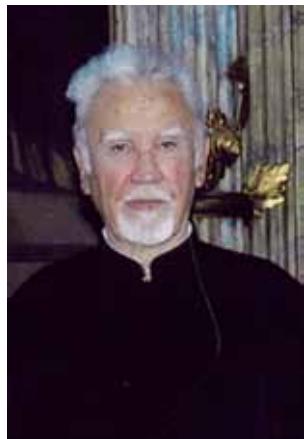
Отац Пера је и у сеоској средини успео да у богослужбени поредак уведе служење бденија уочи недеље и празника. Оживео је и рад Хришћанске заједнице. Добио је ћерку Вери и сина Лазара. Након четрнаест година прелази на упражњену парохију при Храму Св. оца Николаја у Руми. Ту је провео двадесет и четири године, као ревносни слуга Божији. Био је дугогодишњи члан Свештеничког хора Епархије сремске.

Од помагала је користио само бицикл и то му није била сметња да где год је требало стигне на време.

Пензионисан је 1999. године. Протин син Лазар је постао свештеник, а унук му Петар студент Богословског факултета.

За сва добра његова, вечан му молитвени помен међу нама, Бог Животодавац, душу његову нека настани тамо где сви праведници обитавају! Амин.

Пројереј-ставрофор
Бранислав Пойовић

Протојереј-ставрофор Ратко Врачевић (1955-2013)

Дана 3. новембра 2013., на дан Преподобног Илариона, упокојио се у Господу протојереј-ставрофор Ратко Врачевић, парох прве парохије довојске у Добоју.

Рођен је у Милином Селу на Озрену 28. фебруара 1955. године. Завршио је Богословију Св. Три Јерарха у манастиру Крка 1978,

рукопложен у чин ђакона 3. децембра а у чин свештеника 4. децембра исте године од страте тадашњег Епископа зворничко-тузланског Г. Василија. Одликован је напрсним крстом 19. августа 2002. године. Иза себе је оставио супругу Јиљану, сина Григорија и кћи Николету. У својој дугогодишњој пастирској служби службовао је у Бањи Врућици, Бољанићу, Дервенти, Поповима, Бродцу и од 1997. у Добоју.

Заупокојену Литургију је служио 5. новембра 2013. протојереј-ставрофор Јово Лакић, парох из Шамца. Он се у пригодној бесједи присјетио момената из плодоносног живота новопрестављеног проте Ратка.

Опијело је служио Епископ зворничко-тузлански Г. Хризостом уз саслужење свештенства Епархије зворничко-тузланске и школских колега. Од проте се опростио велики број свештеника, пријатеља и парохијана из Добоја, околних мјеста и мјеста у којима јеproto службовао.

У блаженом уснућу вјечан помен! Амин.

Архијерејски намјесник довојски
Пројереј-ставрофор Мирко Николић

Јелисавка Марчетић (1915-2013)

Дана 12. септембра 2013. Патријарх српски Г. Иринеј у пратњи Владике новограчаничког Г. Лонгина очитao је молепствије на разлучење душе од тела противници Јелисавки, која се мирно упокојила 14. септембра.

Јелисавка и њен супруг, свештеник Јован Марчетић, провели су овоземаљски живот предано радећи у САД. Владика Лонгин је служио помен над земним остацима у Либертивилу 16. септембра 2013, а опело у мањастирској цркви Нове Грачанице уз саслужење 17 свештеника и четири ђакона, у присуству бројних пријатеља и познаника почивше противнице.

Вјечнаја памјат. Амин.

П. Ј. Т.

АМФИА

064/167-9082

064/800-1322

АМФИА

Ибарска 40, 37000 Крушевац
037/491-138
informacije@amfia.rs
www.amfia.rs

Помозите и ви обновује Призренске богословије!

У септембру 2011. године обновљен је рад Богословије у Призрену, која је запаљена и уништена у мартовском погрому 2004. године.

Богословија је од кључног значаја за опстанак српске заједнице на Ким – којој су потребни свештеници који су одрастали, учили и живели на овим просторима. Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска овом приликом упућује апел верном народу у земљи и расејању да својим прилозима помогне рад Призренске богословије.

Динарски рачун:
Комерцијална банка, 205-172349-51

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се
на следеће часописе
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)
	Србија	Иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки појледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија